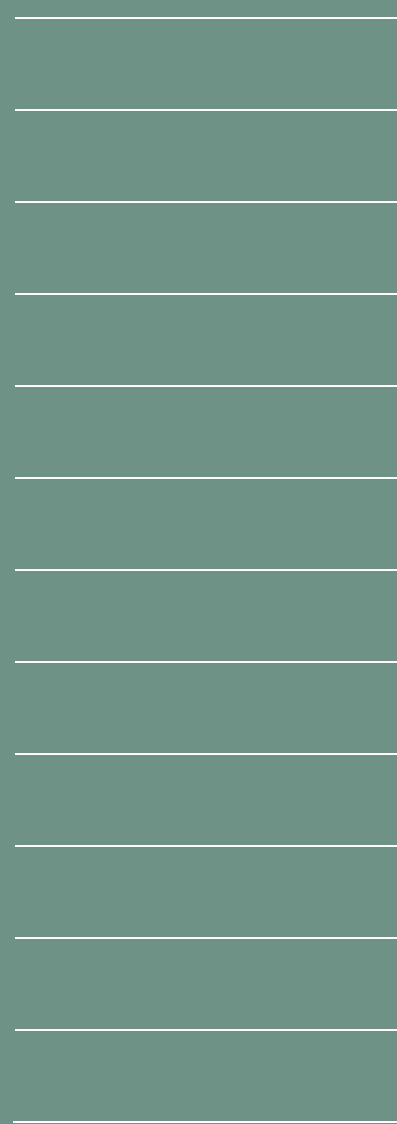

LIETUVOS BANKAS
EUROSISTEMA

MOKĖJIMŲ RINKOS APŽVALGA

2017

Santrumpos

ECB	Europos Centrinis Bankas
EEE	Europos ekonominė erdvė
EMT	Europos mokėjimų taryba
ES	Europos Sąjunga
LCKU	Lietuvos centrinė kredito unija
LCVPD	Lietuvos centrinis vertybinių popierių depozitoriumas
MPT	mokėjimo paslaugų teikėjas
PAM	prekybininko aptarnavimo mokestis
proc.	procentai
proc. p.	procentiniai punktai
SEPA	bendra mokėjimų eurais erdvė (angl. <i>Single Euro Payments Area</i>)
SEPA-MMS	Lietuvoje sukurta ir Lietuvos banko valdoma mokėjimo sistema
STEP2-T	europinė mažmeninių mokėjimų sistema, valdoma EBA CLEARING

Šalių žymėjimai

AT	Austrija	FR	Prancūzija	NL	Nyderlandai
BE	Belgija	GR	Graikija	PL	Lenkija
BG	Bulgarija	HR	Kroatija	PT	Portugalija
CY	Kipras	HU	Vengrija	RO	Rumunija
CZ	Čekija	IE	Airija	SE	Švedija
DE	Vokietija	IT	Italija	SI	Slovėnija
DK	Danija	LT	Lietuva	SK	Slovakija
EE	Estija	LU	Liuksemburgas	UK	Jungtinė Karalystė
ES	Ispanija	LV	Latvija		
FI	Suomija	MT	Malta		

Apžvalgą parengė Lietuvos banko Ekonomikos ir finansinio stabilumo tarnyba.

Apžvalga prieinama PDF formatu Lietuvos banko interneto svetainėje (www.lb.lt).

Leidžiama perspausdinti švietimo ir nekomerciniais tikslais, jei nurodomas šaltinis.

TURINYS

Santrauka	2
1. Pokyčiai mokėjimų rinkoje ir jų poveikis	4
1.1. SEPA reikalavimų poveikis Lietuvoje	4
1.2. Mokėjimų įstatymo naujovės – nauda mokėjimo paslaugų vartotojams, įtaka mokėjimo paslaugų į kainiams	6
1.3. Mokėjimo kortelių reglamentas – tarpbankinio mokesčio už operacijas mokėjimo kortelėmis reguliavimo įtaka rinkai ..	8
1.4. Naujos tendencijos tarp MPT – mokėjimo ir elektroninių pinigų įstaigų raida	9
1.5. Mokėjimo paslaugų kainodaros pokyčiai	10
2. Kas laukia mokėjimų rinkos?	13
2.1. Mokėjimo inicijavimo paslauga – galimybės ir iššūkiai	13
2.2. Elektroninė atpažintis ir nuotolinis tapatybės nustatymas	14
2.3. Naujovės mokėjimų rinkoje	15
2.4. Nacionalinė mokėjimų strategija – atsakas į struktūrines mokėjimų rinkos problemas	16
3. Mokėjimo paslaugų naudojimas Lietuvoje	18
Priedas. Standartiniai mokėjimo paslaugų į kainiai	21

INTARPAI

1 intarpas. Tarpbankinių atsiskaitymų proceso ir laiko pasikeitimas prisijungus prie SEPA erdvės	5
2 intarpas. Kibernetinis saugumas	13
3 intarpas. <i>Fintech</i> sektorius	17

2016 m. SEPA nulemtas mokėjimo paslaugų standartizavimas suteikė daugiau galimybių mokėjimo paslaugų naudotojams, tačiau vis dar yra kliūčių, trukdančių visiškai pasinaudoti SEPA privalumais. Perėjimas prie SEPA mokėjimo priemonių Lietuvoje iki šiol buvo didžiausios apimties projektas mokėjimų srityje, dėl kurio reikėjo pasirengti ne tik MPT, tačiau ir daliai šalies įmonių. 2016 m. SEPA reikalavimų įgyvendinimas Lietuvoje padėjo techninius pagrindus didesnei konkurencijai tarp MPT, efektyvesniems mokėjimų procesams įmonėse, tačiau dar ne visos įmonės šiomis galimybėmis pasinaudojo – dažniausiai dėl kai kurioms paslaugoms vis dar taikomų kainodaros kliūčių ar reikalingų techninių įmonių sistemų pakeitimų. SEPA kredito pervedimų paslauga yra sklandžiai veikiantis ir šiuo metu dominuojantis SEPA produktas Lietuvoje. 2016 m. rinkoje pradėta teikti elektroninių sąskaitų pateikimo ir apmokėjimo paslauga (toliau – e. sąskaita) numato galimybę įmonėms naudotis vieno langelio principu. Vis dėlto kai kurių MPT įmonėms taikoma šios paslaugos kainodara rodo, kad dar yra kliūčių, trukdančių MPT pasiūlyti, o įmonėms panaudoti vieno langelio principo galimybes. SEPA tiesioginio debeto paslaugą 2016 m. teikė tik keli MPT ir tik mokėtojams, įmonėms šios paslaugos nepasiūlė nė vienas MPT. MPT neskatino mokėtojų naudotis SEPA tiesioginio debeto paslauga taikydami nepalankius įkainius.

Teigiamas SEPA poveikis priklauso ir nuo to, kokia apimtimi mokėjimo paslaugų naudotojai pasinaudos SEPA galimybėmis. Įmonių naudojamų įmokų už paslaugas surinkimo procesų pritaikymas SEPA reikalavimams, nors ir pavėluotai, buvo įgyvendintas. Tačiau didelė dalis įmonių vis dar nepasinaudojo vienodos techninės specifikacijos galimybėmis surenkant mokėjimus. Tai būdinga ir viešuosius pirkimus įmokų surinkimo paslaugoms įsigyti privalančioms organizuoti įmonėms ir institucijoms. Be to, vis dar gaji praktika tarp įmonių ir viešojo sektoriaus institucijų riboti savo darbuotojų galimybes patiems pasirinkti MPT darbo užmokesčiui gauti.

2017 m. vasario 1 d. įsigaliojo atnaujintas Mokėjimų įstatymas, atnešęs papildomos naudos gyventojams ir sukūręs teisinę paskatą didesnei konkurencijai tarp MPT. Vienas didžiausių pokyčių – įstatyme nustatyta teisė vartotojams naudotis pagrindinės mokėjimo sąskaitos paslauga, kuri užtikrina būtiniausias mokėjimo paslaugas už prieinamą kainą – ne daugiau nei 1,5 Eur per mėnesį, ją nustatė Lietuvos bankas. Tai paskatino ir standartiškai bankų siūlomos kainodaros pokyčius – rinkoje siūlomi ir kiti mokėjimo paslaugų paketai už fiksuotą kainą. Dar vienas ne mažiau reikšmingas pokytis – draudimas MPT diferencijuoti komisinį atlyginimą už gaunamų mokėjimų įskaitymą pagal tai, iš kurio MPT yra gautas mokėjimas. Šis pokytis kartu su SEPA reikalavimų nulemtu techniniu mokėjimų standartizavimu leidžia įmonėms optimizuoti savo mokėjimų procesus ir sumažinti sutarčių su bankais skaičių. Mokėjimų įstatymo nuostatos palengvina vartotojų perėjimą iš vieno MPT į kitą. Lietuvos mokėjimų rinkai būdingas mažas mokėjimo paslaugų vartotojų mobilumas, todėl atsižvelgiant į užsienio šalių praktiką, MPT savo iniciatyva galėtų šią paslaugą patobulinti ir taip dar labiau palengvinti vartotojams perėjimą į kitą MPT. Vartotojams, nesutinkantiems su įkainių ar kitais pokyčiais, suteikiama teisė uždaryti mokėjimo sąskaitą pas MPT net ir turint būsto paskolą ar naudojantis kitomis paslaugomis. Vis dėlto šiuo metu galiojančios nuostatos dėl susietos mokėjimo sąskaitos uždarymo gali būti pritaikytos tik esant tam tikroms sąlygoms, o didžiausią naudą vartotojai pajustų panaikinus mokėjimo sąskaitos ir kitų paslaugų siejimo praktiką visais atvejais.

2017 m. pradžioje pasikeitusi mokėjimo paslaugų kainodara – mokėjimo paslaugų krepšelių įvedimas – keičia gyventojų patirtį naudojantis mokėjimo paslaugomis. Bankai, reaguodami į pagrindinės mokėjimo sąskaitos paslaugos atsiradimą, klientams pasiūlė ir kitus mokėjimo paslaugų krepšelius, dažniausiai su didesniu ar net neribojamu mokėjimo operacijų skaičiumi. Tai leidžia vartotojams pasirinkti geriausias sąlygas siūlantį MPT, naudotis viena sąskaita ir neskirstyti mokėjimų į atliekamus banko viduje ar į kitą banką. 2017 m., palyginti su 2016 m., dauguma gyventojų, turinčių mokėjimo kortelę ir per mėnesį atliekančių bent vieną įmokų mokėjimą ar pasiimančių grynąjį pinigų iš bankomatų, galėtų sutaupyti pasirinkę mokėjimo paslaugų krepšelį, daugiausia sutaupytų aktyviausiai mokėjimo paslaugas naudojantys gyventojai.

2016 m. rinkoje buvo matomas pirmasis įsigaliojusių Mokėjimo kortelių reglamento nuostatų poveikis. Mokėjimo kortelių reglamentu 2015 m. pabaigoje sumažintas tarpbankinis mokeskis reikšmingai sumažino prekybininkams už mokėjimo kortelių operacijų apdorojimą taikomą prekybininko aptarnavimo mokestį (PAM) Lietuvoje: vidutinis PAM sumažėjo nuo 1,00 proc. (2015 m.) iki 0,63 proc. (2016 m.). Be to, beveik neliko skirtumo tarp PAM, kai atsiskaitoma aptarnaujančio banko išleistomis mokėjimo kortelėmis ir kitų bankų mokėjimo kortelėmis, tai didina konkurenciją tarp MPT teikiant kortelių operacijų apdorojimo paslaugą. Sumažėjęs PAM 2016 m. paskatino prekybininkus palankiau vertinti galimybę priimti atsiskaitymus mokėjimo kortelėmis. Mokėjimo kortelių reglamentas rinkoje nulėmė didesnį įkainių skaidrumą prekybininkams, suteikė teisę jiems pasirinkti, kokias mokėjimo korteles jie nori priimti. Palyginti su kitomis mokėjimo paslaugomis, 2016 m. mokėjimo kortelių naudojimas augo daugiausia – 13,5 proc.

Nuo 2018 m. pradedamos reguliuoti mokėjimo inicijavimo ir sąskaitos informacijos teikimo paslaugos ateityje gali pastebimai pakeisti mokėjimų rinką bei MPT ir klientų santykius. ES teisėje pirmą kartą apibrėžta ir nuo 2018 m. sausio 13 d. pradedama reguliuoti mokėjimo inicijavimo paslauga Lietuvoje pirmiausia atsirado kaip atsakas į nepakankamai išplėtotas bankų paslaugas, skirtas elektronei prekybai. Mokėjimo inicijavimo paslauga sudarys rinkos dalyviams, dažniausiai prekybininkams, galimybių pasiekti visus bankus, konkuruos su jau rinkoje veikiančiomis paslaugomis savo įkainiais ir paslaugos kokybe, taip pat gali būti pritaikyta ir kitose srityse. Sąskaitos informacijos teikimo paslauga sudarys galimybę mokėjimo paslaugų vartotojams (ypač aktualu įmonėms) gauti savo sąskaitų išrašus jiems priimtinais būdais.

Mokėjimų infrastruktūros pokyčiai padeda rinkoje diegti naujoves – artimiausiu metu laukiama naujos kokybės mokėjimo paslaugos – momentinių mokėjimų. Lietuvos bankas, siekdamas didesnės konkurencijos mokėjimų rinkoje ir skatindamas naujovių kūrimą, sudarė galimybes nebankiniams MPT paprasčiau naudotis savo valdoma mokėjimo sistema SEPA-MMS. Artimiausiu metu laukiama naujos kokybės mokėjimo paslaugos, vadinamųjų momentinių mokėjimų, pristatymas rinkai ir su ja siejamas naujos infrastruktūros kūrimas. Momentiniai mokėjimai gali pakeisti grynuosius pinigus, būti naudingi elektroninėje prekyboje arba konkuruoti su mokėjimo kortelėmis fizinėse prekybos vietose. Inovatyvios mokėjimo paslaugos, kaip momentiniai mokėjimai, reikalingos siekiant mokėjimų, atliekamų nenaudojant mokėjimo kortelės, rinkos plėtros ir platesnio šių paslaugų naudojimo, nes Lietuvoje, palyginti su kitomis Europos šalimis, jos mažai naudojamos.

Mokėjimų rinkos plėtra ir efektyvumas tapo neatsiejamas nuo elektroninės atpažinties, todėl šiai sričiai valstybės institucijos turėtų skirti daugiau dėmesio. Elektroninės atpažinties priemonių naudojimas nuotoliniam tapatybės nustatymui ir patvirtinimui padeda MPT pritraukti naujus klientus ir kurti naujus produktus. Pasaulyje plintančio tapatybės nustatymo būdo videopriemonėmis internetu įteisinimas Lietuvoje sudarys palankias sąlygas finansinių paslaugų plėtrai. 2016 m. tam buvo priimtos teisinės nuostatos. Nepaisant to, neregamentuota elektroninės atpažinties schemų įvairovė Lietuvoje tampa kliūtimi elektroninių paslaugų plėtrai. Todėl valstybės institucijos turi imtis aktyvaus vaidmens formuojant elektroninės atpažinties politiką, reglamentuojant šią sritį nacionaliniu lygiu ir vykdant jos priežiūrą.

Nacionalinės mokėjimų strategijos projekte pasiūlytas priemonės, kurios yra Lietuvos banko kompetencija, Lietuvos bankas įtraukė į savo strateginį 2017–2020 m. planą. Lietuvos bankas 2016 m. parengė ir viešai pristatė Nacionalinės mokėjimų strategijos projektą. Įvertinęs savo funkcijas, jau pradėjo įgyvendinti ir ateityje toliau įgyvendins strategijos projekte numatytus uždavinius. Tam diegiama momentinių mokėjimų paslauga Lietuvos banko mokėjimo sistemoje SEPA-MMS, rengiamasi Mokėjimų tarybos įsteigimui, palaikomos mokėjimų rinkos standartizavimo iniciatyvos ir bendradarbiaujama su vyriausybės ir kitomis institucijomis viešojo sektoriaus efektyvumo didinimo, inovacijų plėtros skatinimo, švietimo paslaugų kokybės gerinimo srityse.

1. POKYČIAI MOKĖJIMŲ RINKOJE IR JŲ POVEIKIS

1.1. SEPA reikalavimų poveikis Lietuvoje

Igyvendindama ES teisės aktus, Lietuva nuo 2016 m. sausio 1 d. prisijungė prie SEPA erdvės – tai lėmė mokėjimų standartizavimą ir suteikė daugiau derybinių galių ir galimybių vartotojams. Bendroje mokėjimų eurais erdvėje, vadinamoje SEPA, apimančioje 34 valstybes¹, kredito pervedimai ir tiesioginio debeto operacijos atliekamos laikantis SEPA reglamento² reikalavimų ir SEPA schemose³ apibrėžtų taisyklių, užtikrinančių, kad elektroniniai mokėjimai eurais tarp SEPA šalių ir jų viduje būtų atliekami vienodomis sąlygomis. Standartizacijos tikslas – sukurti bendrą elektroninių mokėjimų rinką Europoje, kurioje būtų didesnė konkurencija tarp MPT, vartotojai galėtų lengviau pasirinkti, kokio MPT paslaugomis naudotis, įmonės galėtų optimizuoti mokėjimų procesus. SEPA reikalavimai apima ne tik techninį mokėjimų standartizavimą – siekiant užtikrinti vartotojų teisę pasirinkti norimą MPT, SEPA reglamentas draudžia lėšų gavėjams ir lėšų mokėtojams nurodyti kitai sandorio šaliai, pas kokį SEPA erdvėje veikiančią MPT ši turi turėti mokėjimo sąskaitą.

Perėjimas prie SEPA mokėjimo priemonių Lietuvoje iki šiol buvo didžiausios apimties projektas mokėjimų srityje, pareikalavęs ne tik MPT, tačiau ir dalies šalies įmonių pasirengimo. Pirmiausia, MPT turėjo peržiūrėti visų savo teikiamų mokėjimo paslaugų procesus: SEPA reikalavimams reikėjo pritaikyti ne tik įprastus kredito pervedimus, pakeisti buvusią tiesioginio debeto paslaugą, tačiau ir Lietuvoje plačiai paplitusias specializuotas mokėjimų paslaugas – darbo užmokesčio mokėjimus ir įmokų surinkimą. Antra, Lietuva, įsivedusi eurą 2015 m., pasirengti SEPA reikalavimams turėjo tik vienus metus – tai buvo trumpas pasirengimo terminas, palyginti su pokyčių apimtimi. Trečia, pokyčių diegimas apėmė ir įmones, kurios turėjo automatizuotas apskaitos programų sąsajas su bankais arba naudojos darbo užmokesčio ar įmokų surinkimo paslaugomis, todėl MPT turėjo ne tik patys pasirengti, tačiau ir teikti pagalbą savo klientams.

Lietuvos MPT prie SEPA kredito pervedimų paslaugos perėjo sėkmingai. 2016 m. sausio mėn. gyventojai ir įmonės galėjo matyti savo internetinės bankininkystės pokyčius – vietiniams mokėjimams ir mokėjimams į kitas SEPA šalis buvo pradėta naudoti tokia pati mokėjimų forma, pakito dalies mokėjimo formos laukų pavadinimai, jų naudojimo paskirtis ar ilgiai. Perėjimo metu MPT nepatyrė sisteminių incidentų, o skirtas dėmesys klientų informavimui apie pokyčius prisidėjo prie sėkmingo SEPA mokėjimų vykdymo. 2016 m. vasario mėn. Lietuvos banko užsakytu atlikta gyventojų apklausa parodė, kad per pirmus du mėnesius po perėjimo prie SEPA reikalavimus atitinkančių mokėjimo paslaugų tik 8 proc. apklaustųjų, besinaudojančių bankų ar kredito unijų paslaugomis, patys papildomai kreipėsi į banką ar kredito uniją, pinigų gavėją ar kurią kitą įstaigą su klausimais, susijusiais su mokėjimų pavidimų pokyčiais.

SEPA tiesioginio debeto paslauga įmonėms Lietuvoje įdiegta nebuvo, o teikiant vietoj jos klientams pasiūlytą alternatyvią e. sąskaitos paslaugą, dar liko kliūčių visiškai panaudoti vieno langelio principo galimybes. E. sąskaitų paslauga leidžia lėšų gavėjui pateikti elektroninę sąskaitą faktūrą mokėtojui tiesiai į jo internetinę bankininkystę, o mokėtojas gali šią sąskaitą apmokėti savarankiškai SEPA kredito pervedimu arba pasirinkti automatinį apmokėjimą. Perėjimas prie e. sąskaitų paslaugos paskatino įmones peržiūrėti savo poreikius surenkant lėšas iš mokėtojų, todėl į e. sąskaitos paslaugą buvo perkeltos ne visos, o tik aktyvios tiesioginio debeto sutartys. E. sąskaitos paslaugos schema sudarė technines galimybes įmonėms pasinaudoti vieno langelio principu, t. y. pateikti e. sąskaitas visų Lietuvos MPT klientams naudojantis tik vieno MPT paslaugomis. Tačiau kai kurių MPT siūloma kainodara rodo, kad kliūčių pasinaudoti vieno langelio galimybėmis dar yra. 2017 m. pradžioje buvo suvienodintas lėšų įskaitymo banko viduje ir iš kitų MPT mokestis (dėl šio reikalavimo daugelyje bankų jis buvo panaikintas), o mokėjimo paslaugų krepšelių atsiradimas panaikino ekonomines kliūtis gyventojams daryti mokėjimus į kitus MPT. Šie kainodaros pokyčiai pagerino sąlygas įmonėms naudotis vieno langelio principu, tačiau kai kurie MPT dar taiko skirtingus įkainius įmonėms už e. sąskaitų siuntimą į kitus MPT. Tai kyla iš dvišalių MPT susitarimų, kuriuose MPT tarpusavyje sudera dėl e. sąskaitų persiuntimo finansinių sąlygų. Pirmąjį mėnesį pradėjus teikti e. sąskaitos paslaugą pavienių nesėkmingų e. sąskaitos pateikimo ar apmokėjimo atvejų išvengti nepavyko, tačiau susidariusios problemos buvo operatyviai išspręstos. 2016 m. schema nebuvo tobulinama, tačiau, siekiant geriausiai patenkinti įmonių poreikius, tikslinga įvertinti schemos papildymo galimybes. Šiuo metu du bankai ir viena elektroninių pinigų įstaiga Lietuvoje yra pasiekiami SEPA tiesioginio debeto operacijoms ir leidžia savo klientams apmokėti iš užsienio gautus SEPA tiesioginio debeto nurodymus. Šios paslaugos Lietuvoje lėšų gavėjams kol kas niekas neteikia. Vis dėlto bankai neskatina mokėtojų naudotis SEPA tiesioginiu debetu taikydami itin didelius standartinius šios

¹ SEPA šalys – tai ES valstybės narės, Norvegija, Islandija, Lichtenšteinas, kuriose taikomos SEPA reglamento nuostatos. Taip pat Monako Kunigaikštystė, Šveicarija ir San Marinas, kuriose bankai taip pat vykdyd mokėjimus pagal SEPA mokėjimo schemas, nors pastarosiose trijose valstybėse SEPA reglamentas nėra teisiškai privalomas.

² 2012 m. kovo 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas Nr. 260/2012, kuriuo nustatomi kredito pervedimų ir tiesioginio debeto operacijų eurais techniniai ir komerciniai reikalavimai ir iš dalies keičiamas Reglamentas Nr. 924/2009.

³ Šiuo metu yra parengtos ir veikia viena SEPA kredito pervedimo schema (angl. SEPA *credit transfer scheme*) ir dvi SEPA tiesioginio debeto schemas – pagrindinė (angl. SEPA *core direct debit scheme*) ir schema, skirta verslui (angl. SEPA *business-to-business direct debit scheme*).

paslaugos įkainius mokėtojams, tai stabdo ir Lietuvos įmonės pasirinkti lėšas surinkti SEPA tiesioginio debeto būdu naudojantis kitos šalies MPT. Lietuvos bankas, nustatydamas pagrindinės mokėjimo sąskaitos paslaugos sudėtį, įtraukė tiesioginio debeto apmokėjimo paslaugą⁴, todėl gyventojai gali palankiau pasinaudoti šia paslauga pasirinkę pagrindinės mokėjimo sąskaitos paslaugos paketą.

Nors įmokų surinkimo procesų pritaikymas SEPA reikalavimams užtruko, tik dalis įmonių pasinaudojo bendros techninės specifikacijos privalumais. SEPA reikalavimai visoms mokėjimo paslaugoms turėjo būti įgyvendinti iki 2016 m. pradžios, tačiau dėl trumpo pasirengimo laikotarpio, likusio po euro įvedimo, įmokų paslaugos reikšmingumo bei pokyčių apimtį įmonėms ir gyventojams, įmokų paslauga Lietuvoje SEPA reikalavimams buvo pritaikyta nuo 2017 m. balandžio 1 d. 2016 m. liepos 11 d. Lietuvos standartizacijos departamentas paskelbė visiems rinkos dalyviams prieinamą Lietuvos techninę specifikaciją „Kredito pervedimai. Įmokų surinkimas“, kuri sudaro sąlygas įmonėms įmokas surinkti į vieną sąskaitą pasirinktame MPT, tačiau, norėdamos naudotis technine specifikacija, įmonės taip pat turi atlikti techninius savo apskaitos sistemų pakeitimus. Visi įmokų paslaugą teikiantys MPT nuo 2017 m. balandžio 1 d. leido savo klientams surinkti įmokas pagal naują techninę specifikaciją, tačiau dalis MPT su įmonėmis vis dar palaikė senas sąsajas, jeigu jos atitiko SEPA reikalavimus. Įmonės, pasirinkusios surinkti įmokas tik pagal techninės specifikacijos reikalavimus, galėjo suvienodinti įmokų surinkimo procesą iš visų bankų, be to, rinkoje atsirado MPT, kurie įmokų surinkimą pagal techninę specifikaciją pradėjo teikti nemokamai. Vis dėlto technologiniai pokyčiai ir poreikis papildomai tikrinti mokėtojų pateikiamą informaciją atliekant mokėjimus mažino įmonių norą optimizuoti savo įmokų surinkimo procesus, todėl ne visos įmonės pasinaudojo naujomis galimybėmis. Rengdamos viešuosius pirkimus, įmokų paslaugą perkančios įmonės iki šiol skelbdavo viešąjį pirkimą kiekvienam MPT ir po techninės specifikacijos įsigaliojimo dauguma jų praktikos nepakeitė – viešųjų pirkimų sąlygose nurodė techninės specifikacijos neatitinkančius reikalavimus.

Po perėjimo prie SEPA dalis įmonių vis dar riboja savo darbuotojų pasirinkimą, nurodydamos kokiam MPT jie turi turėti sąskaitą darbo užmokesčiui gauti. Iki SEPA įgyvendinimo tai buvo įprasta praktika, nes darbo užmokesčio paslauga įmonėms (kai įmonė perduoda darbo užmokesčio mokėjimų paketą MPT, kad šis pervestų kiekvienam darbuotojui atskirai pavienius mokėjimus) veidavo tik banko viduje. Darbuotojui už tai dažniausiai buvo suteikiamos tam tikros nuolaidos (pvz., nemokama mokėjimo kortelė), kartu tai padėdavo išvengti mokesčio už lėšų įskaitymą iš kito MPT. Ši įmonių taikoma praktika neatitinka SEPA reglamento reikalavimų, be to, Lietuvoje buvo suvienodintas lėšų įskaitymo mokestis iš bet kurio MPT – taip darbuotojams buvo sudarytos visos galimybės pasirinkti jam geriausias sąlygas siūlantį MPT. Vis dėlto 2017 m. vasario–kovo mėn. atlikta Lietuvos ne finansų įmonių apklausa parodė, kad 33 proc. įmonių darbuotojai norėdami gauti darbo užmokestį gali rinktis tik tarp Lietuvos MPT ir net 19 proc. įmonių darbuotojai rinktis MPT vis dar negali – darbo užmokestis pervedamas į įmonės pasirinkto vieno ar kelių MPT sąskaitas.

SEPA įgyvendinimas Lietuvoje padėjo pagrindus didesnei konkurencijai tarp MPT, efektyvesniems mokėjimų procesams įmonėse, tačiau ilgalaikė nauda priklausys nuo to, kiek bus pasinaudota SEPA galimybėmis. Dalis įmonių, kurių apskaitos programos turi automatizuotas sąsajas su bankais, atlikdamos kredito pervedimus, vietoj pokyčių savo sistemose, vis dar naudojami MPT teikiamomis konvertavimo paslaugomis, jos nepadarė techninių savo sistemų pakeitimų. Konvertavimo paslaugos pereinamuoju laikotarpiu įmonėms užtikrino nepertraukiamą jų mokėjimų vykdymą, tačiau ilgalaikis konvertavimo paslaugos naudojimas įmonei neleidžia pasinaudoti visomis SEPA galimybėmis ir padaro ją labiau priklausomą nuo MPT sprendimų teikti konvertavimo paslaugas ir jų apmokestinimo. Be to, dalis Lietuvos įmonių, besinaudojančių įmokų surinkimo paslauga, iš bankų papildomai perka mokėtojo pateiktos informacijos tikrinimo paslaugą (pvz., įmokos kodo tikrinimą ir kt.) ir specializuotos mokėjimo formos pateikimą klientui. Tai lemia poreikį įmonei pirkti su įmokų surinkimu susijusias papildomas paslaugas iš daugumos Lietuvos bankų ir mažina įmonių galimybes derėtis su MPT dėl palankesnių kainų. Mokėjimo paslaugų kainodara taip pat daro didelį poveikį naudojimuisi SEPA galimybėmis. Mokėjimų įstatyme nustatyta, kad nuo 2017 m. vasario 1 d. MPT negali taikyti skirtingų įkainių lėšoms, gautoms banko viduje ir iš kito MPT, o gyventojams suteikta teisė naudotis pagrindinės mokėjimo sąskaitos paslauga, apimančia 10 mokėjimų į bet kurį banką už reguliuojamą kainą. Šie kainodaros pokyčiai panaikina dalį ekonominių trukdžių įmonėms pasinaudoti SEPA siūlomomis galimybėmis. 2017 m. vasario–kovo mėn. atlikta Lietuvos ne finansų įmonių apklausa parodė, kad 17 proc. šių įmonių mokėjimo operacijoms atlikti ar gauti jau naudojasi mažesniu bankų skaičiumi nei iki prisijungimo prie SEPA, 34 proc. įmonių išlaidos bankams už mokėjimo paslaugas sumažėjo.

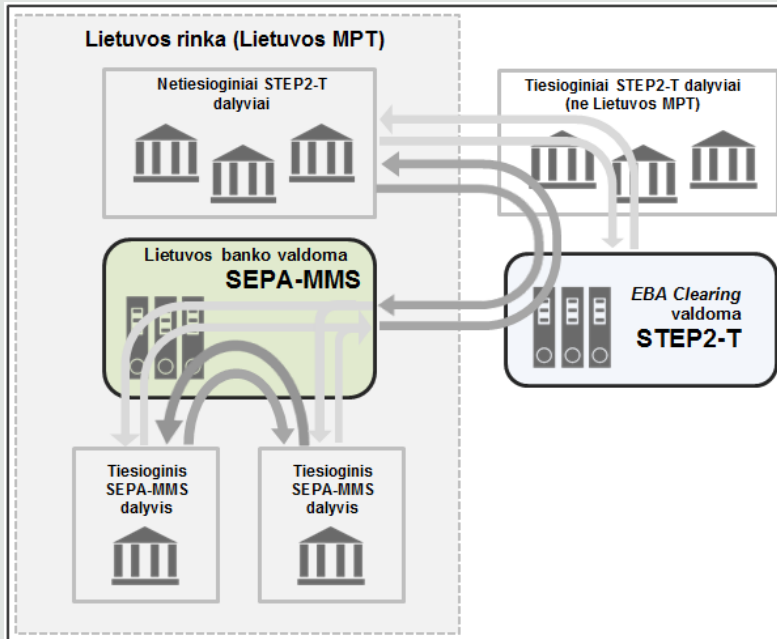
1 intarpas. Tarpbankinių atsiskaitymų proceso ir laiko pasikeitimas prisijungus prie SEPA erdvės

Įgyvendinus SEPA reikalavimus, taikomus kredito pervedimams eurais, kai mokėtojo ir gavėjo MPT yra ES šalyje, pasikeitė tarpbankinių mokėjimų vykdymo Lietuvoje žemėlapis. Keletas Lietuvos MPT pasirinko mokėjimus vykdyti per 2015 m.

⁴ Pagrindinės mokėjimo sąskaitos paslaugos paketas, kurį bankai ir kredito unijos turi teikti už ne didesnę nei 1,5 Eur kainą, apima ne mažiau kaip 10 mokėjimo operacijų, tarp kurių patenka SEPA tiesioginio debeto operacijos, jei mokėjimo paslaugą teikėjas šią paslaugą teikia.

gruodžio 8 d. pradėjusią veikti Lietuvos banko valdomą SEPA reikalavimus atitinkančią mokėjimo sistemą SEPA-MMS⁵. Tačiau didieji šalies MPT nusprendė sistema SEPA-MMS nesinaudoti ir vykdyti mokėjimus netiesiogiai per patronuojančiuosius arba kitus grupės bankus, tiesiogiai dalyvaujančius *EBA Clearing* valdomoje europinėje mažmeninių mokėjimų sistemoje STEP2-T.

A pav. Lietuvoje veikiančių MPT tarpbankinių atsiskaitymų procesas

Šaltinis: Lietuvos bankas.

Dėl tokio pasirinkimo Lietuvos MPT klientams teko susitaikyti su skirtingu mokėjimų vykdymo laiku. Lietuvos banko valdomoje sistemoje SEPA-MMS kredito pervedimai vykdomi tiek realiu, tiek nustatytu laiku, tačiau realiu laiku vykdomi tik sistemos SEPA-MMS dalyvių tarpusavio mokėjimai. O mokėjimai tarp sistemos SEPA-MMS ir sistemos STEP2-T dalyvių vykdomi SEPA-MMS tvarkaraštyje nustatytu laiku, suderintu su STEP2-T sistemoje taikomais atsiskaitymų (kliringo) ciklais.

STEP2-T turi penkis atsiskaitymo ciklus SEPA kredito pervedimams dienos metu ir du (neprivalomus) atsiskaitymų ciklus nakties metu. Toks nustatytas mokėjimų vykdymo tvarkaraštis lemia, kad nuo 2016 m. mokėjimai tarp Lietuvos MPT, nedalyvaujančių sistemoje SEPA-MMS, nėra atliekami realiu laiku arba bent kas valandą (nuo 8 iki 18 val.), kaip buvo iki tol.

B lentelė. SEPA-MMS ir STEP2-T sistemų atsiskaitymų (kliringų) laikas

SEPA-MMS nustatytas mokėjimų, skirtų sistemoje nedalyvaujantiems Lietuvos MPT, priėmimo laikas	Mokėjimų siuntimo į sistemą STEP2-T pabaigos laikas	Mokėjimų vykdymo sistemoje STEP2-T laikas	Mokėjimų gavimo iš sistemos STEP2-T laikas (perdavimas Lietuvos MPT)
21.00, 7:00 (kita diena (D+1))	7.15	Iki 8.30	9.00 (vėliausiai iki 10.00)
9.30	10.00	Iki 10.30	11.00 (vėliausiai iki 12.15)
12.00	12.30	Iki 13.15	13.30 (vėliausiai iki 14.45)
14.30	15.00	Iki 15.45	16.00 (vėliausiai iki 17.15)
16.30	17.00	Iki 17.20	17.30 (vėliausiai iki 17.45)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

1.2. Mokėjimų įstatymo naujovės – nauda mokėjimo paslaugų vartotojams, įtaka mokėjimo paslaugų įkainiams

2017 m. vasario 1 d. įsigaliojo atnaujintas Mokėjimų įstatymas, kuris sudarė sąlygas Lietuvos mokėjimų rinkoje didėti konkurencijai tarp MPT ir suteikė papildomų naudų vartotojams. Įstatymo pakeitimu įgyvendinama Mokėjimo sąskaitų direktyva⁶, kurios pagrindiniai tikslai yra sudaryti palankias sąlygas vartotojams naudotis būtiniausias

⁵ 2016 m. pabaigoje sistemoje be Lietuvos banko buvo 10 tiesioginių dalyvių: AB Šiaulių bankas, AB „Citadele“ bankas, UAB Medicinos bankas, AB LCVPD, LCKU ir penkios nepriklausomai veikiančios kredito unijos: „Sostinės kreditas“, kredito unija „Baltija“, „Vilniaus kreditas“, Vilniaus regiono kredito unija ir kredito unija „Panevėžio regiono taupomoji kasa“.

⁶ 2014 m. liepos 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/92/ES dėl mokesčių, susijusių su mokėjimo sąskaitomis, palyginamumo, mokėjimo sąskaitų perkėlimo ir galimybės naudotis būtiniausias savybes turinčiomis mokėjimo sąskaitomis.

savybes turinčiomis mokėjimo sąskaitomis, užtikrinti lengvesnį mokėjimo sąskaitų perkėlimą iš vieno MPT į kitą ir užtikrinti didesnį įkainių, susijusių su mokėjimo sąskaitomis, skaidrumą ir palyginamumą.

Vienas didžiausių pokyčių – įstatyme nustatyta, kad vartotojai turi teisę naudotis pagrindinės mokėjimo sąskaitos paslauga, kuri užtikrina būtiniausias mokėjimo paslaugas už prieinamą kainą. Pagrindinės mokėjimo sąskaitos paslauga turi apimti mokėjimo paslaugas, kurių reikia vartotojams siekiant patenkinti pagrindinius jų mokėjimų poreikius, t. y. vartotojui reikia mokėjimo sąskaitos, į kurią gali būti pervedamos pajamos, mokėjimo kortelės, su kuria galėtų atsiskaityti už kasdienes pirkinius ir prireikus pasiimti grynųjų pinigų, priemonės prisijungti prie savo mokėjimo sąskaitos internetu, kad galėtų atsiskaityti už komunalines, telekomunikacijų ir kitas paslaugas. Pažymėtina, kad ši teisė suteikiama tik vartotojams (arba kitaip – gyventojams). Įprastai laikoma, kad juridiniai asmenys turi daugiau galimybių derėtis dėl jiems teikiamų paslaugų sąlygų, todėl daugelyje sričių reguliavimas būna orientuotas į jautriausią segmentą, t. y. gyventojus.

Mokėjimų įstatymas įpareigojo Lietuvos banką detalizuoti pagrindinės mokėjimo sąskaitos paslaugos sudėtį ir maksimalią kainą, didžiausia paslaugos kaina bus peržiūrima kasmet. Įvertinus įstatyme nustatytus reikalavimus ir išnagrinėjus vartotojų mokėjimo įpročius, nustatyta, kad nuo 2017 m. vasario 1 d. pagrindinės mokėjimo sąskaitos paslauga turi apimti mokėjimo sąskaitos atidarymą ir tvarkymą, gautų mokėjimų administravimą, prisijungimo prie elektroninės bankininkystės priemonę, mokėjimo kortelės išdavimą ir mokėjimus ja, ne mažiau kaip 10 per mėnesį elektroninių pervedimų, ne mažiau kaip 550 Eur per mėnesį išmokėjimą grynaisiais pinigais ir grynųjų pinigų įmokėjimą į sąskaitą neribojant sumos. Visų šių paslaugų kaina negali viršyti 1,5 Eur per mėnesį, o gaunantiems socialinę paramą kainuotų dvigubai mažiau – ne daugiau kaip 0,75 Eur per mėnesį. Pagrindinės mokėjimo sąskaitos paslaugos reguliavimas paskatino ir iki tol įprastai siūlytos kainodaros pokyčius – 2017 m. rinkoje įsivyravo daugelį mokėjimo paslaugų apimantys paketai už fiksuotą kainą. Panašius mokėjimo paslaugų apmokestinimo pokyčius MPT įgyvendino ir įmonių atžvilgiu – siūlomi mokėjimo paslaugų planai įmonėms, apimantys daugelį mokėjimo paslaugų.

Dar vienas pokytis, susijęs su mokėjimo paslaugų įkainiais – draudimas diferencijuoti komisinį atlyginimą už gaunamų mokėjimų įskaitymą pagal tai, iš kurio MPT yra gautas mokėjimas. Iki šiol Lietuvoje vyravo praktika, kad mokėjimų iš kito MPT gavimas kainuoja, o iš to paties MPT – ne. Įgyvendindami šią įstatymo nuostatą, bankai panaikino lėšų įskaitymo mokesť, tačiau padidino sąskaitos tvarkymo mokesť. Galima išskirti du šio pokyčio poveikius – vartotojams ir įmonėms. Dėl padidėjusio sąskaitos tvarkymo mokesčio vartotojai turėtų atidžiai peržiūrėti savo turimas mokėjimo sąskaitas ir naudojamą paslaugas: įvertinti, ar jiems reikia kelių sąskaitų, taip pat, koks mokėjimo paslaugų apmokestinimo būdas yra priimtinausias – mokėti už kiekvieną operaciją atskirai ar pasirinkti vieną iš MPT siūlomų paslaugų paketų. Vis dėlto lėšų įskaitymo mokesčio panaikinimas padidino vartotojų galimybes pasirinkti mažiausius įkainius taikančią banką – neliko ekonominių paskatų turėti sąskaitą tame pačiame banke, kur sąskaitą turi darbdavys, šeimos nariai ar asmenys, iš kurių dažniau yra gaunamos lėšos. Dauguma bankų pakeitė ir įmonėms taikomą sąskaitos tvarkymo mokesť, pasiūlė mokėjimo paslaugų planus. Įmonėms ypač aktualus lėšų įskaitymo mokesčio panaikinimas, kadangi šis mokesť lėmė dažną įmonių apsisprendimą turėti mokėjimo sąskaitas keliuose bankuose, t. y. buvo siekiama kuo daugiau mokėjimų vykdyti banko viduje ir taip išvengti lėšų įskaitymo mokesčio. Šis pokytis kartu su SEPA reikalavimų nulemtu mokėjimų vykdymo standartizavimu leidžia įmonėms optimizuoti savo mokėjimų procesus ir sumažinti sutarčių su bankais skaičių. Vis dėlto reikšminga dalis įmonių yra mažos, ir jų poreikiai bei derybinė galia su MPT yra ne didesnė nei gyventojų, todėl jos turi sutikti su pasiūlytais naujais įkainiais arba gali pakeisti savo MPT. Lietuvos bankas stebės šio sektoriaus raidą pasikeitusiomis konkurencinėmis sąlygomis.

Mokėjimų srityje Lietuvos vartotojai nepasižymi mobilumu ir savo pasirinktą MPT keičia ypač retai. Lietuvos banko užsakymu 2016 m. atlikta apklausa rodo, kad tik šiek tiek daugiau nei 5 proc. gyventojų, turinčių mokėjimo sąskaitą, svarstė pereiti į kitą MPT, o iš jų tik ketvirtadalis pakeitė savo MPT. Perėjimą į kitą MPT stabdo įpročiai, kitų ilgalaikių produktų tame MPT turėjimas, taip pat su MPT pakeitimu susiję kiti procesai – naujos sutarties su kitu MPT sudarymas, pastovių mokėtojų (pvz., savo darbdavio) apie pasikeitusią sąskaitą informavimas, periodinių mokėjimų elektroninės bankininkystės sistemoje nustatymas iš naujo. Tiek anksčiau, tiek dabar vartotojas, norintis pakeisti savo MPT, visa tai padaryti gali ir pats, t. y. uždaryti senąją mokėjimo sąskaitą ir atlikti kitus sklandžiam naudojimuisi nauja sąskaita reikalingus veiksmus. Anksčiau vartotojas, norintis perkelti savo mokėjimo sąskaitą į kitą banką, galėdavo pasinaudoti ir Lietuvos bankų asociacijos parengta sąskaitos perkėlimo paslauga. Tačiau ji buvo nepatogi – vartotojas turėdavo pateikti notaro patvirtintą prašymą (įgaliojimą) naujam bankui ir jame nurodyti pageidaujamas paslaugas, visa procedūra galėdavo užtrukti iki 30 dienų.

Mokėjimų įstatyme įtvirtinta mokėjimo sąskaitos perkėlimo paslauga palengvina vartotojų perėjimą iš vieno MPT į kitą, tačiau MPT, siekdami pritraukti naujų klientų, šią paslaugą gali tobulinti. Mokėjimų įstatyme įtvirtinta sąskaitos perkėlimo paslauga užtikrina, kad vartotojui keičiant mokėjimo sąskaitą pakaktų kreiptis tik į naują MPT, kuris atliks visus reikalingus veiksmus. Sąskaitos perkėlimas užtrunka ne ilgiau nei 12 darbo dienų. Vartotojas, norėdamas pasinaudoti šia paslauga, turi pateikti prašymą naujam MPT nurodydamas, kuriomis paslaugomis jis nori pasinaudoti: perkelti periodinius mokėjimo nurodymus, informuoti trečiašalis šalis apie pasikeitusią sąskaitą, pervedti lėšas į naują MPT, uždaryti senąją sąskaitą. Lietuvos bankų asociacija parengė sąskaitos perkėlimo paslaugos taisykles, kuriose detalizuojamos pagrindinės MPT pareigos, nustatomi prašymų MPT ir trečiųjų šalių informavimo laiškų šablonai. Šiose

taisyklėse taip pat numatyta MPT pareiga informuoti apie vartotojų pateiktus prašymus gauti e. sąskaitas ir galiojančius e. sąskaitų automatinius kredito pervedimus. Praktikoje ši paslauga veikia trumpai ir jos naudojimas kol kas nebuvo didelis. Atsižvelgiant į užsienio šalių praktiką, MPT savo iniciatyva galėtų šią paslaugą patobulinti ir taip dar labiau palengvinti vartotojams perėjimą į kitą MPT. Pavyzdžiui, Jungtinėje Karalystėje, teikiant sąskaitos perkėlimo paslaugą, senasis bankas kurį laiką persiunčia gautus mokėjimus į naująjį banką, taip sumažinama „pasiklydusių“ mokėjimų rizika.

Mokėjimų įstatymas suteikia teisę vartotojams, nesutinkantiems su įkainių ar kitais pokyčiais, uždaryti mokėjimo sąskaitą MPT net ir turint būsto paskolą ar naudojantis kitomis paslaugomis. MPT Lietuvoje aktyviai taiko mokėjimo paslaugų ir kitų MPT teikiamų paslaugų siejimą, pavyzdžiui, teikdami būsto paskolas ar platindami draudimo produktus, dažnai nustato reikalavimą tame MPT turėti ir mokėjimo sąskaitą, iš kurios būtų nurašomos lėšos. Nuo 2017 m. vasario 1 d. galioja Mokėjimų įstatymo nuostata, kad vartotojas net ir tokiu atveju turi teisę nutraukti mokėjimo sąskaitos sutartį, jei MPT siūlo mokėjimo paslaugų sutarties pakeitimus, su kuriais vartotojas nesutinka. Vis dėlto minimas Mokėjimų įstatymo reikalavimas yra susijęs tik su siejimo pasekmėmis ir gali būti pritaikytas tik esant tam tikroms sąlygoms, todėl retai taikomas. Su nekilnojamoju turtu susijusio kredito įstatymas papildomai numato, kad nuo 2017 m. liepos 1 d. sudaromose naujose būsto kredito sutartyse negalima nustatyti reikalavimo turėti mokėjimo sąskaitą visą kredito sutarties terminą. Leidžiama reikalauti turėti tik nemokamą riboto naudojimo sąskaitą, skirtą gražinamoms kredito lėšoms kaupti ir kreditui administruoti. Šie reikalavimai mažina kliūtis vartotojams laisvai pasirinkti jiems tinkamiausią MPT. Mokėjimo sąskaitos ir kitų paslaugų siejimo problema ypač išryškėjo bankams apmokestinus visas, net ir su kitu produktu susietas mokėjimo sąskaitas. Klientai galėtų išvengti papildomos mokėjimo sąskaitos ir jos apmokestinimo nurodant savo mokėjimo sąskaitą kitame banke. Tą užtikrina jau įgyvendinti SEPA standartai ir taikoma mokėjimo paslaugų krepšelių kainodara, tačiau didžiausią naudą vartotojai pajustų panaikinus mokėjimo sąskaitos ir kitų paslaugų, nesusijusių su mokėjimo sąskaita, siejimo praktiką visais atvejais, ne tik teikiant su nekilnojamoju turtu susijusią paskolą.

Įkainių skaidrumo ir palyginamumo srityje nuo 2018 m. vidurio⁷ numatytos naujovės, padėsiančios vartotojams lengviau palyginti skirtingų MPT taikomus įkainius ir suprasti savo išlaidas už naudojamą mokėjimo paslaugomis. Pirmiausia, MPT turės vartotojams, prieš sudarant mokėjimo sąskaitos sutartį, pateikti standartizuotą dažniausiai naudojamų mokėjimo paslaugų kainininką. Šiame dokumente bus naudojamos standartinės mokėjimo paslaugų sąvokos, t. y. visi MPT tas pačias paslaugas vadins vienodais pavadinimais. Standartinis kainininkas, kuris taip pat bus skelbiamas MPT interneto svetainėje ir prieinamas klientų aptarnavimo vietose, leis lengvai palyginti skirtingų MPT teikiamų paslaugų kainas. Be to, kiekvienoje ES valstybėje turės veikti MPT įkainių lyginamosios interneto svetainės. Lietuvoje tokią svetainę administruos Lietuvos bankas, taip tęsdamas šiuo metu savo iniciatyva vykdomą [įkainių skelbimo veiklą](#).

MPT kiekvienų metų pradžioje vartotojui nemokamai pateiks sumokėto komisinio atlyginimo per praėjusius metus ataskaitą. Šioje ataskaitoje bus nurodoma susisteminta informacija apie visus vartotojo sumokėtus komisinius atlyginimus, susijusius su mokėjimo sąskaita. Mokėjimo sąskaitos išrašė taip pat pateikiama informacija apie sumokėtus komisinius atlyginimus, tačiau dėl didelio informacijos kiekio vartotojams gali būti sunkiau įvertinti, kokios yra jų būtent naudojimosi mokėjimo paslaugomis išlaidos.

1.3. Mokėjimo kortelių reglamentas – tarpbankinio mokesčio už operacijas mokėjimo kortelėmis reguliavimo įtaka rinkai

Mokėjimo kortelių reglamentas⁸ sudarė sąlygas prekybininkams su bankais tartis dėl geresnių mokėjimo kortelių priėmimo sąlygų. Bene svarbiausia šio reglamento nuostata yra tarpbankinio mokesčio už mokėjimo kortelių operacijas dydžio reguliavimas. Tai mokestis, kurį prekybininką aptarnaujantis bankas moka kortelę išleidusiam bankui. Šis mokestis yra sudedamoji prekybininko bankui mokamo PAM dalis. Be to, Mokėjimo kortelių reglamentas užtikrina prekybininkams didesnę taikomų įkainių skaidrumą ir galimybę įvertinti, kiek jam kainuoja tam tikro prekės ženklo ir kategorijos (debeto, kredito, verslo) mokėjimo kortelės. Įvertinę šias kainas, prekybininkai gali pasirinkti, kokias mokėjimo korteles priimti. Tokią teisę jiems užtikrina šis reglamentas, kaip ir teisę pasirinkti aptarnaujantį banką iš bet kurios ES šalies⁹.

Tarpbankinių mokesčių dydžio reguliavimas jį reikšmingai sumažino Lietuvoje. Reglamente numatyta, kad nuo 2015 m. gruodžio mėn. tarpbankinis mokestis EEE, atsiskaitant joje išleistomis vartotojų debeto kortelėmis, turi būti ne didesnis kaip 0,2, o vartotojų kredito kortelėms – ne didesnis kaip 0,3 proc. operacijos vertės. Lietuvos banko turimais duomenimis, Lietuvoje tarpbankinis mokestis sumažėjo nuo vidutiniškai 2015 m. buvusio 0,62 proc. vartotojų debeto kortelių operacijų vertės ir 0,78 proc. vartotojų kredito kortelių operacijų vertės. Kai atsiskaitoma ne EEE išleistomis

⁷ Detalius reikalavimus patvirtins Europos Komisija ir jie taps privalomi praėjus 9 mėn. po jų įsigaliojimo dienos.

⁸ 2015 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2015/751 dėl tarpbankinių mokesčių už korteles grindžiamas mokėjimo operacijas.

⁹ Iki Mokėjimo kortelių reglamento įsigaliojimo mokėjimo kortelių operacijų apdorojimo paslaugas prekybininkai galėjo gauti tik iš jų šalyje veikiančių bankų. Tokius apribojimus nustatydavo mokėjimo kortelių schemas.

mokėjimo kortelėmis, tarpbankinio mokesčio dydis gali būti kitoks, atsižvelgiant į mokėjimo kortelių schemų taisykles ar mokėjimo kortelių išleidėjo ir prekybininką aptarnaujančio banko tarpusavio susitarimus.

Dėl sumažėjusio tarpbankinio mokesčio reikšmingai sumažėjo ir PAM, o tai prisidėjo prie atsiskaitymo mokėjimo kortelėmis vietų plėtros. Remiantis Lietuvos banko turimais duomenimis, 2015 m. vidutinis Lietuvos prekybininkams taikomas PAM buvo 1 proc., o 2016 m. jis sumažėjo iki 0,63 proc. mokėjimo operacijos vertės. Kai atsiskaitoma prekybininką aptarnaujančio banko išleista mokėjimo kortele, tokia operacija laikoma vidine mokėjimo operacija (angl. *on us*) ir tarpbankinis mokestis nėra taikomas. Dėl to tokios operacijos paprastai prekybininkui kainuoja mažiau. Lietuvos banko vertinimu, reikšmingai sumažėjus tarpbankiniam mokesčiui, skirtumo tarp PAM už tarpbankines ir už vidines mokėjimo operacijas beveik neliko. Lietuvoje didieji prekybininkai dėl ekonominių paskatų dažnai naudojami kelių MPT paslaugomis, todėl sumažėjęs PAM skirtumas didina konkurenciją tarp MPT, teikiant kortelių operacijų apdoravimo paslaugą, ir skatina prekybininkus pasirinkti vieną MPT. Vertintina, kad sumažėjus PAM prekybininkai pradėjo palankiau vertinti galimybę priimti atsiskaitymus mokėjimo kortelėmis ir plačiau diegė kortelių skaitytuvus savo prekybos vietose. Kortelių skaitytuvų tinklas 2016 m. pabaigoje išsiplėtė iki 50 760 vnt., palyginti su 2015 m., jis padidėjo 8,9 proc.

Sumažinti tarpbankinio mokesčio dydžiai turėjo įtakos mokėjimo kortelių išleidėjų pajamoms. Dėl mažesnio tarpbankinio mokesčio mažėjo mokėjimo kortelės išleidžiančių bankų pajamos iš atsiskaitymų kortelėmis. Lietuvos bankuose 2016 m., palyginti su 2015 m., išduodamų debeto kortelių turėtojams taikomas metinis administravimo mokestis vidutiniškai padidėjo nuo 5,55 iki 6,39 Eur. Šio įkainio didėjimui įtakos turėjo ne tik tarpbankinio mokesčio sumažėjimas, tačiau kartu ir su pagrindinės mokėjimo sąskaitos paslaugos kainos nustatymu pasikeitusi MPT taikoma mokėjimo paslaugų kainodara – perėjimas nuo pavienių įkainių už mokėjimo paslaugas prie mokėjimo paslaugų krepšelių už fiksuotą kainą. Gyventojams, pasirinkusiems mokėjimo paslaugų krepšelius, padidėjęs standartinis mokėjimo kortelės administravimo mokestis mokėjimo paslaugų išlaidų nepadidins.

Mokėjimo kortelių reglamentas sudarė galimybę prekybininkams gauti išsamią informaciją apie sumokamus mokesčius ir kartu pagrindą spręsti, kurias mokėjimo korteles priimti, o kurių ne. Pagal šį reglamentą, MPT sutartyse su prekybininkais ir ataskaitose apie įvykdytas operacijas mokėjimo kortele turi būti pateikta detali informacija apie PAM, išskiriant jo dedamąsias. Sutartyse MPT turi nurodyti PAM, taikomus skirtingų prekės ženklų ir kategorijų mokėjimo kortelėms. Prekybininkai gali prašyti šiuos mokesčius apibendrinti ir taikyti vienodą PAM visoms mokėjimo kortelių operacijoms. Periodiškai teikiamose ataskaitose turi būti pateikiama informacija apie kiekvieną įvykdytą operaciją, išskiriant sumokėtą tarpbankinį mokesį, arba prekybininko prašymu gali būti pateikiama apibendrinta informacija pagal prekės ženklą, mokėjimo kortelės kategoriją ir taikomą tarpbankinio mokesčio dydį. Toks skaidrumas suteikia galimybę prekybininkams pasirinkti, kokias mokėjimo korteles jiems būtų palankiau priimti.

Norėdamas paskatinti klientus atsiskaityti jam priimtinesnėmis mokėjimo kortelėmis, prekybininkas gali taikyti įvairias priemones. Mokėjimo kortelių reglamente numatyta prekybininko teisė pasirinkti priimti atsiskaitymus tik tam tikrų kategorijų mokėjimo kortelėmis. Prekybininkas neprivalo priimti mokėjimų visomis konkrečios prekės ženklo kortelėmis, pavyzdžiui, gali pasirinkti priimti tik to prekės ženklo debeto korteles, o kredito kortelių nepriimti. Apie tokį sprendimą prekybininkai turi aiškiai ir matomai informuoti klientus apie priimamas ir nepriimamas mokėjimo korteles. Kartu numatyta prekybininko teisė kortelės turėtojus skatinti naudoti prekybininkui palankesnes mokėjimo kortelių kategorijas. Prekybininkas gali paviešinti informaciją apie jam taikomus mokesčius, prašyti naudoti prekybininkui palankesnę kategorijos mokėjimo kortelę, taikyti nuolaidas atsiskaitant prekybininkui palankesnę kategorijos mokėjimo kortele, nustatyti minimalią atsiskaitymo sumą, už kurią galima atsiskaityti naudojant tam tikrą mokėjimo priemonę. Tačiau prekybininkas negali taikyti mokesčio už atsiskaitymą mokėjimo kortele.

1.4. Naujos tendencijos tarp MPT – mokėjimo ir elektroninių pinigų įstaigų raida

Lietuvos mokėjimų rinkoje vis dažniau taikoma pasaulyje jau paplitusi praktika – prekybos ar paslaugų įmonės steigia savo mokėjimo ar elektroninių pinigų įstaigas, o ne naudojami bankų paslaugomis. Įmonių sprendimą steigti savo mokėjimo ar elektroninių pinigų įstaigą gali lemti skirtingi veiksniai. Dažnai įmonės, turinčios glaudžią mokėjimo proceso sąsają su tiesiogine įmonių veikla, t. y. prekių ar paslaugų pardavimu, siekia pasinaudoti galimybėmis mokėjimų rinkoje. Paprastas ir nepastebimas mokėjimo procesas skatina įmonės klientus naudotis įmonės paslaugomis, kartu su mokėjimu įmonė gali surinkti papildomą informaciją apie mokėtoją, taip pat mokėjimo paslaugas galima susieti su kredito suteikimu ir pan., taip didinant įmonės apyvartą. Kai kurias įmones steigti savo mokėjimo ar elektroninių pinigų įstaigą paskatina ne galimybės, o nepasitenkinimas jau esančių MPT paslaugomis ar jų kainomis. Mokėjimo įstaigos ir elektroninių pinigų įstaigos, palyginti su bankų sektoriumi, dažniausiai specializuojasi teikdamos siaurą spektrą paslaugų, tai padeda joms greičiau įdiegti naujoves ir prisitaikyti prie vartotojų poreikių. Pasaulyje gerai žinomos įmonės, tokios kaip *Amazon*, *Google*, *Walmart*, *Tesco*, yra įsteigusios savo elektroninių pinigų įstaigas ir vykdo aktyvią veiklą mokėjimų rinkoje.

Mokėjimo įstaigos plečia savo veiklą elektroninių mokėjimo paslaugų rinkoje. Nors dauguma mokėjimo įstaigų vis dar specializuojasi surinkdamos įmokas už paslaugas grynaisiais pinigais, pastebima, kad mokėjimo įstaigos vis

dažniau savo paslaugas plėtoja elektroninėje erdvėje. Pastaraisiais metais dalis mokėjimo įstaigų plėtė arba rengėsi plėsti savo veiklą, todėl įgijo elektroninių pinigų įstaigos licenciją. Elektroninių pinigų įstaigomis tapo ir visi mobilieji operatoriai, kurie siekia būti pirmieji Lietuvos rinkoje dar 2017 m. pristatysiantys pažangiausią mokėjimų naujovę – momentinius mokėjimus. Tokie mokėjimai būtų atliekami keliais paspaudimais telefone, o lėšos būtų įskaitomos per kelias sekundes.

Ne bankų sektoriaus plėtra mokėjimų rinkoje didina ne tik konkurenciją, bet ir poreikį MPT bendradarbiauti. MPT naudotis tarpininkų paslaugomis siūlant vartotojams grynųjų pinigų paslaugas jau yra įprastas reiškinys Lietuvoje. Tai padeda pasidalyti dideles grynųjų pinigų apdorojimo ir klientų aptarnavimo vietų išlaikymo išlaidas – prekybos centrai tarpininkavo MPT priimdami iš jų klientų įmokas grynaisiais pinigais ar priimdami ir išduodami grynųjų pinigų, taip pat kai kurios mokėjimo įstaigos veikė kaip bankų ar elektroninių pinigų įstaigų tarpininkai teikdami šias paslaugas. MPT bendradarbiavimas elektroninėje erdvėje iki šiol buvo retas reiškinys. Vis dėlto greitai besikeičiančios technologijos pritaikomos mokėjimams, naujų veiklos formų, kaip mokėjimo inicijavimo paslauga, atsiradimas skatina mokėjimo ar elektroninių pinigų įstaigas koncentruotis šiose srityse ir plėtoti savo veiklą siūlant kitiems MPT, turintiems didelį klientų skaičių, tarpininkauti atliekant techninį mokėjimo įvykdymą.

1.5. Mokėjimo paslaugų kainodaros pokyčiai

2017 m. pradžioje pasikeitė Lietuvos mokėjimų rinkoje vyraujanti mokėjimo paslaugų kainodara – vietoj iki šiol dažniausiai taikyto pavienių mokėjimo paslaugų apmokestinimo kredito įstaigos klientams pasiūlė mokėjimo paslaugų krepšelius. Keletas bankų dar iki pagrindinės mokėjimo sąskaitos paslaugos reguliavimo siūlė savo klientams skirtingus paslaugų krepšelius, tačiau nuo 2017 m. vasario 1 d. nė vienas bankas neapsiribojo tik pagrindinės mokėjimo sąskaitos paslaugų krepšeliu – visi papildomai pasiūlė kitokios sudėties ar kainos mokėjimo paslaugų krepšelius, pavyzdžiui, apimančius daugiau pervedimų, didesnę išduodamų grynųjų pinigų sumą, kredito kortelę ir pan.

Bankai, siūlydami skirtingus mokėjimo paslaugų krepšelius, tarpusavyje konkuruoja kaina ir siūlomų paslaugų apimtimi, taip gerindami sąlygas vartotojams. Bankuose siūlomų mokėjimo paslaugų krepšelių, kurių paslaugų apimtis būtų ne mažesnė nei Lietuvos banko nustatyto pagrindinės mokėjimo sąskaitos paslaugų krepšelio, kaina rinkoje 2017 m. vasario 1 d. svyravo nuo 0,6 iki 1,5 Eur per mėn. (žr. 1 lentelę). AB Šiaulių bankas, AB SEB bankas ir „Swedbank“, AB, pigiausius mokėjimo paslaugų krepšelius siūlo gyventojams, kurie gauna pajamas į sąskaitą tame banke. Daugumos bankų šalia pagrindinės mokėjimo sąskaitos paslaugos krepšelio pasiūlyti kiti krepšeliai apima ne vieną, o visas tame banke atidarytas mokėjimo sąskaitas, leidžia atlikti neribotą skaičių mokėjimų. Visos kredito unijos, išskyrus vieną, mokėjimo paslaugų krepšelį teikia už 1,5 Eur per mėnesį. Tarpusavyje kredito unijų siūlomi paslaugų krepšeliai dažniausiai skiriasi tik leidžiama pasiimti grynųjų pinigų suma ir pasiėmimo vieta – kredito unijos sudaro galimybę pasiimti grynųjų pinigų unijos kasose ir (arba) iš bankomatų. Pagrindinės mokėjimo sąskaitos paslauga nuo bankų siūlomų kitų paslaugų krepšelių skiriasi tuo, kad į pagrindinės mokėjimo sąskaitos paslaugos paketą patenka SEPA tiesioginio debeto operacijos, jei MPT šią paslaugą teikia. Mokėjimo paslaugų krepšeliai, apimantys didelį ar neribotą skaičių mokėjimo operacijų, leidžia gyventojams neriboti savęs ir atlikti tiek mokėjimų, kiek reikia, nedidinant išlaidų.

1 lentelė. Pigiausių mokėjimo paslaugų krepšelių, apimančių ne mažiau paslaugų nei pagrindinės mokėjimo sąskaitos paslaugų krepšelis, kaina Lietuvos bankuose ir kredito unijose 2017 m. vasario 1 d.

(eurais)

Bankas	Mokėjimo paslaugų krepšelio kaina per mėnesį	Mokėjimo paslaugų krepšelio kaina per metus
AB „Citadele“ bankas	1,0	12,0
AB DNB bankas	1,5	18,0
AS „Meridian Trade Bank“ Lietuvos filialas	1,5	18,0
„Nordea Bank Finland Plc“ Lietuvos skyrius	1,5	18,0
AB SEB bankas*	1,0	12,0
„Swedbank“, AB*	0,9	10,8
AB Šiaulių bankas*	0,6	7,2
Kredito unijos**	1,5	18,0

Šaltinis: Lietuvos banko svetainės įkainių palyginimo lentelė.

* Kaina taikoma vartotojams, gaunantiems pajamas į sąskaitą tame banke

** Tik viena Trakų kredito unija pagrindinės mokėjimo sąskaitos paslaugų krepšelį teikia nemokamai darbo užmokestį gaunantiems klientams.

Mokėjimo paslaugų krepšeliai keičia gyventojų patirtį naudojantis mokėjimo paslaugomis – sudarė galimybę nevaržomai pasirinkti geriausias sąlygas siūlantį MPT, naudotis viena sąskaita ir neskirstyti mokėjimų į atliekamus MPT viduje ar į kitą MPT. Pirmiausia – mokėjimo paslaugų krepšeliai panaikino įkainių diferenciaciją atliekant mokėjimą tame pačiame MPT ar į kitame MPT atidarytą mokėjimo sąskaitą. Tai keičia mokėtojo patirtį – mokėtojui tampa nesvarbu, kokiam MPT gavėjas turi mokėjimo sąskaitą. Be to, nelikus lėšų įskaitymo mokesčio, gyventojai neturi derintis prie savo darbdavio MPT norėdami išvengti lėšų įskaitymo mokesčio ir gali turėti mokėjimo sąskaitą jam geriausias sąlygas siūlančiame MPT. Galimybė gyventojui atlikti visas reikiamas operacijas naudojantis tik vienu MPT skatina MPT labiau konkuruoti tarpusavyje dėl kliento ir siūlyti jam geriausias sąlygas.

Gyventojams, aktyviau naudojantiems mokėjimo paslaugas, mokėjimo paslaugų krepšeliai padeda sutaupyti. Už į pagrindinės mokėjimo sąskaitos paslaugų krepšelį įtrauktas paslaugas mokėjimo paslaugų naudotojai 2016 m. sausio 1 d., įvertinus standartinius įkainius, būtų sumokėję nuo 39,87 iki 69,87 Eur (žr. 2 lentelę) priklausomai nuo tarpbankinių paslaugų naudojimo dažnumo. 2017 m. atsiradus didelei mokėjimo paslaugų planų pasiūlai, standartiniai įkainiai rinkoje taip pat pasikeitė. Ryškiausia pokytį lėmė tai, kad bankai padidino sąskaitos tvarkymo mokesť, tačiau beveik visuose bankuose buvo panaikintas gautų lėšų įskaitymo mokestis, kurį anksčiau bankai taikė už kiekvieną iš kito MPT gautą mokėjimą. 2017 m. vasario 1 d. už visas mokėjimo paslaugas, patenkančias į pagrindinės mokėjimo sąskaitos paslaugos krepšelį, pritaikius standartinius įkainius, vartotojas priklausomai nuo pasirinkto MPT ir naudojamų mokėjimo paslaugų sumokėtų nuo 67,8 iki 87 Eur per metus, o pasirinkęs paslaugų krepšelį šioms paslaugoms išleistų nuo 7,20 iki 18 Eur per metus.

2 lentelė. Mokėjimo paslaugų įkainių palyginimas 2016–2017 m.
(eurais)

Paslauga	Kiekis	Išlaidos 2016 m. sausio 1 d., kai taikomi standartiniai įkainiai		Išlaidos 2017 m. vasario 1 d., kai taikomi standartiniai įkainiai		Išlaidos 2017 m. vasario 1 d., kai naudojamos mokėjimo paslaugų krepšeliai
		naudojamosi tik mokėjimo kortele	naudojamosi visomis paslaugomis*	naudojamosi tik mokėjimo kortele	naudojamosi visomis paslaugomis*	
Sąskaitos tvarkymas	Išlaidos per metus	0,00	0,00**	8,40	8,40	-
Debeto kortelė	Išlaidos per metus	5,79	5,79	6,60	6,60	
Gaunami mokėjimai	2 operacijos per mėn.	-	0,00–8,40	-	0,00	
Pervedimai internetu	10 operacijų per mėn.	-	27,60–49,20	-	26,40–45,60	
Grynųjų pinigų pasiėmimas iš bankomatų	550 Eur per mėn., 2 operacijos	-	6,48	-	26,40	
Iš viso		5,79	39,87–69,87	15,00	67,80–87,00	7,20–18,00

Šaltiniai: Lietuvos banko svetainės įkainių palyginimo lentelė ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Pastaba: įvertinant standartinius mokėjimo paslaugų įkainius, taikoma Lietuvos bankų siūlomų įkainių mediana.

* Vertinant gyventojų mokėjimo paslaugų išlaidas, jeigu jie naudotųsi į pagrindinės mokėjimo sąskaitos paslaugos krepšelį patenkančiomis paslaugomis, tačiau būtų pasirinkę standartinius įkainius, o ne paslaugų planus, apskaičiuojamas intervalas tarp gyventojų išlaidų, kai mokėjimo pavedimai gaunami iš to paties banko klientų ir atliekami to paties banko klientams, ir tarp išlaidų, kai mokėjimo pavedimai atliekami į kito banko kliento sąskaitą arba gaunami iš jo. Vertinant 10 mokėjimo operacijų banko viduje kainą, daroma prielaida, kad vartotojas naudojosi pigiausiomis mokėjimo operacijomis – inicijavo įmokas už paslaugas.

** Vertinant 2016 m. standartinius įkainius, papildomai buvo atsižvelgta į tai, kad vartotojams, turintiems mokėjimo kortelę, bankai dažniausiai netaikė sąskaitos tvarkymo mokesčio.

2017 m., palyginti su 2016 m., mokėjimo paslaugų išlaidos padidėjo neaktyviems klientams, tačiau dauguma turinčių mokėjimo kortelę ir per mėnesį atliekančių bent vieną mokėjimo operaciją 2017 m. mokėjimo paslaugoms gali išleisti mažiau pasirinkę mokėjimo paslaugų krepšelį. Gyventojai, kurie 2016 m. turėjo mokėjimo sąskaitą su mokėjimo kortele ir per mėnesį atlikdavo bent vieną įmokų mokėjimą internetu arba bent kartą pasiimdavo grynųjų pinigų iš bankomato (dauguma bankų taikė įkainį už kiekvieną grynųjų pinigų pasiėmimo operaciją), mokėjimo paslaugoms išleisdavo daugiau (atliekantis mokėjimą – 8,55 Eur, pasiimantis grynųjų pinigų – 9,03 Eur) nei 2017 m. siūlomas pigiausias visas reikalingas mokėjimo paslaugas apimantis paslaugų krepšelis. Neaktyvūs gyventojai, turintys mokėjimo sąskaitą ir debeto kortelę, tačiau neatliekantys mokėjimų ir neimantys grynųjų pinigų iš sąskaitos, 2016 m. mokėjimo paslaugoms vidutiniškai išleisdavo 5,79 Eur per metus, o 2017 m. vasario 1 d. pasirinkę standartinius įkainius

apie 15 Eur per metus. Šie gyventojai gali pasirinkti pigiausią mokėjimo paslaugų krepšelį už 7,2 Eur¹⁰ ir už šią sumą visavertiškai naudotis bankų siūlomomis mokėjimo paslaugomis. Gyventojams, turintiems mokėjimo sąskaitų keliuose MPT, patartina apsispręsti, ar jiems būtinos kelios turimos sąskaitos, ypač tuo atveju, kai joms taikomi sąskaitos tvarkymo mokesčiai. Paslaugų planai suteikia galimybę visas reikiamas operacijas atlikti naudojantis viena mokėjimo sąskaita, todėl uždarę nereikalingas sąskaitas gyventojai gali papildomai sutaupyti.

---

¹⁰ Gyventojai, turintys sąskaitą ir debeto mokėjimo kortelę, tačiau neatliekantys jokių mokėjimo operacijų ir neimantys grynųjų pinigų iš sąskaitos, 2017 m. pasirinkę pigiausią mokėjimo paslaugų krepšelį mokėjimo paslaugoms išleisti apie 1,41 Eur per metus daugiau nei 2016 m., tačiau už šią sumą galėtų naudotis visomis reikalingomis mokėjimo paslaugomis. Gyventojai, turintys mokėjimo sąskaitą ir debeto mokėjimo kortelę, tačiau nesinaudojantys jokiais mokėjimo paslaugomis, 2017 m. pasirinkę pigiausią mokėjimo paslaugų krepšelį išleisti mokėjimo paslaugoms daugiau nei perpus mažiau (7,8 Eur mažiau), nei turėdami mokėjimo sąskaitą ir debeto mokėjimo kortelę, tačiau nepasirinkę paslaugų plano ir naudojantys paslaugas už standartinius įkainius.

2. KAS LAUKIA MOKĖJIMŲ RINKOS?

2.1. Mokėjimo inicijavimo paslauga – galimybės ir iššūkiai

2015 m. lapkričio 25 d. priėmus atnaujintą Mokėjimo paslaugų direktyvą¹¹, pirmą kartą ES teisėje buvo apibrėžta mokėjimo inicijavimo paslauga ir įtraukta į licencijuojamų mokėjimo paslaugų sąrašą. Tai paslauga, kai mokėjimo paslaugų vartotojo prašymu inicijuojamas mokėjimo nurodymas iš kito MPT įstaigoje turimos mokėjimo sąskaitos, t. y. kai mokėtojas internetinės bankininkystės mokėjimus inicijuoja pasitelkdamas tarpininką, o ne tiesiogiai, kaip įprasta šiuo metu. Taip pat direktyvoje reglamentuota ir kita nauja sąskaitos informacijos teikimo paslauga, kai sąskaitos informacijos paslaugų teikėjas sudaro galimybę mokėjimo paslaugų vartotojui internetu gauti informaciją apie savo mokėjimo sąskaitą, atidarytą kitoje ar kitose įstaigose (ši paslauga aktualiausia įmonėms). Direktyvos nuostatos nacionalinėje teisėje turės būti taikomos nuo 2018 m. sausio 13 d., o reikalavimai dėl specialios techninės sąsajos tarp įstaigų įsigalios šiek tiek vėliau, tikėtina, 2019 m. pirmąjį pusmetį¹².

Mokėjimo inicijavimo paslauga pirmiausia atsirado kaip atsakas į nepakankamai išplėtotas bankų paslaugas, skirtas elektroninei prekybai. Pavyzdžiui, dauguma Lietuvoje veikiančių bankų neteikia operacijų mokėjimo kortelėmis apdorojimo paslaugų vietinėms elektroninėms parduotuvėms. Vietoj to, paprastai siūloma paslauga „Bank link“¹³, tačiau ši paslauga pasiekia tik vieno banko klientus. Tai reiškia, kad prekybininkui reikia sudaryti sutartis su visais bankais, iš kurių klientų nori priimti mokėjimus naudojantis paslauga „Bank link“. Mokėjimo inicijavimo paslaugos teikėjas gali pasiūlyti prekybininkams trūkstantį visų bankų pasiekiamumą ir konkuruoti su paslaugos „Bank link“ įkainiais ir paslaugos kokybe. Nauja paslauga gali būti pritaikyta ir kitose srityse, pavyzdžiui, organizuoti tarpusavio skolinimosi platformų veiklą, papildyti elektronines pinigines, sumokėti įvairias įmokas, t. y. tose srityse, kur lėšų gavėjui svarbus lėšų užsitikrinimo faktas tolesniems verslo procesams.

Mokėjimo inicijavimo paslauga Lietuvos rinkoje nebuvo sutikta vienareikšmiškai. Vieni rinkos dalyviai reiškė abejonę, ar iki nacionalinių teisės aktų įsigaliojimo (iki 2018 m. sausio 13 d.) gali būti užtikrintas mokėjimo inicijavimo paslaugos saugumas, klientų duomenų apsauga ir garantijos sąskaitą tvarkančiai įstaigai, jei tarpininko veikla sukeltų nuostolių. Kiti gi laikėsi nuomonės, kad, įgyvendinus tinkamas saugumo priemones, patikimus procesus ir deramai informavus klientus, mokėjimo inicijavimo paslauga nebūtų grėsmė atsiskaitymų patikimumui. Pastarosios pozicijos laikosi ir Lietuvos bankas. Siekdamas paskatinti mokėjimų rinkos dalyvius nusistatyti aukštos kokybės veiklos ir saugumo standartus, Lietuvos bankas 2016 m. parengė mokėjimo inicijavimo paslaugos gerosios praktikos principus. [Isipareigojusiu laikytis gerosios praktikos principų įmonių sąrašas](#) skelbiamas Lietuvos banko interneto svetainėje.

Mokėjimo paslaugų direktyvoje numatyta, kad mokėjimo inicijavimo paslaugos teikėjai galės gauti veiklos licencijas ir pradėti teikti paslaugas anksčiau, nei bus privalu užtikrinti specialias technines sąsajas. Šios specialios techninės sąsajos bus naudojamos teikiant ir sąskaitos informacijos teikimo paslaugą. Rinkoje jau esantys ir nauji mokėjimo inicijavimo ir sąskaitos informacijos teikimo paslaugų teikėjai galės dar kurį laiką šias paslaugas teikti per esamą internetinės bankininkystės sąsają prisijungę kliento vardu, ir dar neprivalės patvirtinti savo tapatybę mokėtojo sąskaitą tvarkančiam MPT. Šiuo metu dar nėra žinoma, ar rinkos dalyviai specialias technines sąsajas įdiegs tik artėjant terminui 2019 m., ar, priešingai, stengsis pasirengti kuo anksčiau.

Lietuvos bankas inicijavo bendro sąsajos techninio standarto galimybių analizę kartu su rinkos dalyviais. Taip siekiama išvengti techninių sprendimų įvairovės, kuri apsunkintų investicijas į tarpininkavimo paslaugų teikimą Lietuvoje, o tai blogiausiu atveju gali sumažinti lietuviškų mokėjimo sąskaitų prieinamumą užsienio elektroninėse parduotuvėse. Planuojama, jog iki 2017 m. pabaigos bus parengta ataskaita su siūlymais, kad sąsajos būtų saugios ir prisidėtų prie mokėjimų rinkos plėtros Lietuvoje.

2 intarpas. Kibernetinis saugumas

Kibernetinio saugumo incidentai nuolat kelia grėsmę finansų sektoriui ir pasitikėjimui elektroninėmis paslaugomis. Finansų ir mokėjimo paslaugas teikiančioms įmonėms vis daugiau funkcijų ir paslaugų perkeliama į virtualią erdvę, didėja kibernetinių saugumo incidentų pasireiškimo rizika ir dėl to patiriami nuostoliai. Netinkamai valdomi incidentai mažina piliečių ir įmonių pasitikėjimą virtualioje erdvėje teikiamomis paslaugomis, o prastas kibernetinis atsparumas gali reikšmingai paveikti finansų sektorių ir visą ekonomiką plačiaja prasme.

¹¹ 2015 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/2366 dėl mokėjimo paslaugų vidaus rinkoje, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2002/65/EB, 2009/110/EB ir 2013/36/ES bei Reglamentas (ES) Nr. 1093/2010 ir panaikinama Direktyva 2007/64/EB.

¹² Techniniai reikalavimai, kuriuos turi patvirtinti Europos Komisija, taps privalomi praėjus 18 mėn. po jų įsigaliojimo dienos.

¹³ Teikiant paslaugą „Bank link“, pirkėjas iš prekybininko interneto svetainės nukreipiamas į banko, kuriame jis yra atsidaręs sąskaitą, apribotą internetinės bankininkystės svetainę ir joje atlieka mokėjimo operaciją.

Europa ir pasaulis supranta kibernetinio saugumo svarbą. Be 2013 m. paskelbtos ES kibernetinio saugumo strategijos¹⁴ ir pagal ją priimtos Tinklų ir informacijos saugumo direktyvos¹⁵, direktyvos dėl atakų prieš informacines sistemas¹⁶, įvairių ES specializuotų subjektų (tokių kaip Europos Sąjungos tinklų ir informacijos apsaugos agentūra (ENISA), Europolui priklausantis Europos kovos su elektroniniu nusikalstamumu centras (EC3) ir Kompiuterinių incidentų tyrimo tarnyba (ES CERT)) veiklos, neseniai imtasi ir sektoriinių iniciatyvų (pvz., energetikos ir transporto srityje), kuriomis siekiama padidinti kibernetinį saugumą įvairiuose ypatingos svarbos sektoriuose. 2016 m. Europos Komisija paskelbė komunikatą¹⁷, kuriame aptaria būdus, kaip spręsti kintančios kibernetinio saugumo padėties klausimą ir įvertinti, kokių papildomų priemonių gali prireikti siekiant padidinti ES atsparumą kibernetinio saugumo srityje ir pagerinti reagavimą į incidentus. Tarptautinių atsiskaitymų banko Mokėjimo ir rinkos infrastruktūrų komitetas kartu su Tarptautinės vertybinių popierių komisijų organizacijos techninių komitetu (angl. CPMI-IOSCO) 2016 m. parengė Kibernetinio atsparumo finansų rinkos infrastruktūroms gaires¹⁸, kuriomis siekiama patarti šių infrastruktūrų, įskaitant ir mokėjimo sistemas, valdytojams, kaip pagerinti jų atsparumą kibernetinėms atakoms.

Lietuvoje kuriama nacionalinio kibernetinio saugumo užtikrinimo sistema, kurioje didelė svarba teikiama mokėjimo paslaugoms. 2014 m. priimtas Kibernetinio saugumo įstatymas¹⁹ nustato kibernetinio saugumo sistemos organizavimą, valdymą ir kontrolę, apibrėžia kibernetinio saugumo politiką formuojančias ir įgyvendinančias institucijas, jų kompetenciją, funkcijas, teises ir pareigas bei kibernetinio saugumo dalyvių pareigas ir atsakomybę. Viena iš kibernetinio saugumo sistemos dalyvių tapo ypatingos svarbos informacinė infrastruktūra (toliau – YSII). Tai tokia infrastruktūra, kurioje įvykęs kibernetinis incidentas gali padaryti didelę žalą nacionaliniam saugumui, šalies ūkiui, valstybės ir visuomenės interesams. Siekiant objektyviai nustatyti YSII, 2016 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino Ypatingos svarbos informacinės infrastruktūros identifikavimo metodiką²⁰ ir mokėjimų pervedimo paslaugas pripažino ypatingos svarbos paslaugomis. Tai reiškia, kad kai kurie pagal metodiką įvertinti ir atrinkti MPT taps YSII valdytojais ir įgis Kibernetinio saugumo įstatyme ir įstatymo įgyvendinamuosiuose teisės aktuose nustatytas teises ir pareigas.

YSII valdytojai turės atitikti nustatytus organizacinius ir techninius reikalavimus. Jie turės įgyvendinti organizacinius reikalavimus, parengti ir Nacionaliniam kibernetinio saugumo centrui pateikti techninių priemonių įgyvendinimo bei incidentų valdymo planus. Įvykus incidentui YSII valdytojas turės jį užregistruoti, priskirti jam reikšmingumo lygį ir informuoti Nacionalinį kibernetinio saugumo centrą. Toliau incidentas vertinamas, suvaldomas ir analizuojamas. Jei Nacionalinis kibernetinio saugumo centras nustato, kad incidentas yra pavojingas, jis gali perimti incidento valdymą.

2.2. Elektroninė atpažintis ir nuotolinis tapatybės nustatymas

Elektroninių paslaugų naudojimas neatsiejamas nuo elektroninės atpažinties²¹, o jos priemonių patikimumo reikalavimai siejami su paslaugų teikėjo atsakomybe. Elektroninė atpažintis suvokiama kaip elektroninių asmens duomenų, kuriais nurodomas konkretus asmuo, naudojimas siekiant patvirtinti jo tapatybę, t. y. nustatyti, kad jungiasi tas asmuo, kuris atitinka elektroninius asmens duomenis. Su elektronine atpažintimi susiduriame vos ne kasdien, kai jungiamės prie įvairių paskyrų. Elektroninės atpažinties priemonių perėmimas ir neteisėtas panaudojimas gali turėti reikšmingų turtnių ar kitų pasekmių paslaugų naudotojui ir teikėjui, ypač, kai kalbame apie finansines paslaugas. Todėl elektroninės atpažinties priemonės, naudojantis internetine prieiga prie finansinių paslaugų (pvz., internetinė bankininkystė), turi būti patikimos ir užtikrinti didelį saugumą.

Elektroninės atpažinties priemonių naudojimas nuotoliniam tapatybės nustatymui ir patvirtinimui padeda MPT pritraukti naujų klientų. Sudarydami sutartį su nauju klientu, MPT turi įsitikinti jo tapatybe, surinkti tam tikrą informaciją, kad geriau pažintų klientą. Šie reikalavimai kyla iš pinigų plovimo ir terorizmo finansavimo prevenciją reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų. Įprasta, kad ši procedūra atliekama fiziškai susitinkant su klientu. Tačiau ji kainuoja MPT, o ir nėra patogi klientui. Daug didesnė tikimybė prisivilioti klientą, jeigu jam bus patogiu pradėti naudotis

¹⁴ Bendras komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui: Europos Sąjungos kibernetinio saugumo strategija. Atvira, saugi ir patikima kibernetinė erdvė (JOIN/2013/01).

¹⁵ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/1148 2016 m. liepos 6 d. dėl priemonių aukštam bendram tinklų ir informacinių sistemų saugumo lygiui visoje Sąjungoje užtikrinti.

¹⁶ 2013 m. rugpjūčio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/40/ES dėl atakų prieš informacines sistemas, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2005/222/TVR.

¹⁷ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui: Europos kibernetinio atsparumo sistemos stiprinimas ir kibernetinio saugumo pramonės konkurencingumo ir novatoriškumo skatinimas (COM(2016) 410 final).

¹⁸ CPMI-IOSCO – Guidance on cyber resilience for financial market infrastructures – June 2016.

¹⁹ 2014 m. gruodžio 11 d. Lietuvos Respublikos kibernetinio saugumo įstatymas Nr. XII-1428.

²⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. liepos 20 d. nutarimas Nr. 742 „Dėl Ypatingos svarbos informacinės infrastruktūros identifikavimo metodikos patvirtinimo“.

²¹ 2014 m. liepos 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 910/2014 dėl elektroninės atpažinties ir elektroninių operacijų patikimumo užtikrinimo paslaugų vidaus rinkoje, kuriuo panaikinama Direktyva 1999/93/EB (eIDAS reglamentas).

naujo MPT teikiamomis paslaugomis. Elektroninės atpažinties priemonės, veikiančios pagal aukšto arba pakankamo saugumo užtikrinimo lygio elektroninės atpažinties schemas, sudarytų sąlygas naujiems klientams paprasčiau užmegzti dalykinius santykius ir pradėti naudotis naujo MPT teikiamomis paslaugomis. Tai paskatintų ne tik naujų MPT atėjimą į rinką, bet ir klientų mobilumą tarp veikiančių MPT.

Pasaulyje plintančio tapatybės nustatymo būdo videopriemonėmis internetu įteisinimas Lietuvoje sudarys palankias sąlygas finansinių paslaugų plėtrai. Paslaugas tik internetu teikiančios finansų įstaigos tampa įprasta rinkos praktika. Neretai šios įstaigos savo paslaugas siūlo ne tik vietinėje rinkoje, bet ir kitose šalyse, pavyzdžiui, vienoje ES šalyje įsteigta elektroninių pinigų įstaiga teikia paslaugas kitose ES šalyse. Naujo kliento tapatybei nustatyti tokios įstaigos paprastai pasikliauja pokalbiu ir dokumentų pateikimu vaizdo priemonėmis realiu laiku, kad surinktų reikiamą informaciją. Tokią procedūrą taiko tik tos įstaigos, kurių veiklos jurisdikcijoje leidžiama tokia tapatybės nustatymo procedūra. 2016 m. Lietuvoje buvo priimti teisės aktai²², kuriuose nustatytas nuotolinis kliento tapatybės nustatymas naudojantis elektroninėmis priemonėmis, leidžiančiomis tiesioginio vaizdo perdavimą.

Šiuo metu Lietuvoje veikia daug įvairių elektroninės atpažinties schemų, o tai trukdo elektroninių paslaugų, įskaitant mokėjimus, plėtrai. Didelis schemų skaičius rodo, kad pageidaujantį nustatyti kliento tapatybę subjektui reikia prisitaikyti prie daugybės schemų. Tai didina sąnaudas ir trukdo pasireikšti tinklo efektui, kai priemonė bus naudojama dažniau ir daugiau vietų, kuo daugiau bus jos naudotojų. Šiomis aplinkybėmis valstybės institucijų vaidmuo turėtų būti aktyvus ir kryptingas nustatant tikslus elektroninės atpažinties srityje ir juos įgyvendinant. Tai suteiktų aiškumo ir apibrėžtumo verslo subjektams priimant sprendimus plėtoti savo elektroninės atpažinties schemas ar naudotis jau teikiamomis.

Atsakingos valstybės institucijos turi skirti daugiau dėmesio elektroninės atpažinties reglamentavimui ir priežiūrai. eIDAS reglamentas nedaug skiria dėmesio el. atpažinties reguliavimui. Jis nustato jo saugumo lygius, bet nenumato, kaip jie vertinami, suteikiami ir užtikrinamas jų laikymasis. Ši reguliavimo spraga gali būti užpildyta nacionaliniu lygiu. Turėtų būti reglamentuotas elektroninės atpažinties saugumo lygių suteikimas ir numatyta šių schemų priežiūra. Už šią sritį atsakinga institucija kartu formuotų ir politiką šioje skaitmenizacijai svarbioje srityje.

Elektroninės atpažinties plėtros tendencijoms reikšmingos įtakos turės saugumo reikalavimai, kylantys iš naujos mokėjimo paslaugų direktyvos (MPD2). Nuo 2018 m. sausio mėn. įsigaliosianti MPD2 nustato prievolę naudoti didesnio saugumo autentiškumo patvirtinimą²³ atliekant mokėjimo operacijas. Europos Komisija patvirtins EBI parengtus reguliacinius techninius standartus, kurie detalizuos didesnio saugumo autentiškumo patvirtinimo naudojimą. Šie standartai subalansuos reikalavimus, kad būtų užtikrintas mokėjimų saugumas suteikiant naudojimo patogumą. Padidinto saugumo autentiškumo patvirtinimo reikalavimai su išimtimis mažos vertės operacijoms Lietuvoje taikomi nuo 2016 m. Šie reikalavimai paskatino didžiausius rinkos dalyvius bendradarbiauti kuriant bendrą elektroninės atpažinties priemonę (*Smart-ID*), kuri atitiktų didesnius reikalavimus.

2.3. Naujovės mokėjimų rinkoje

Pagrindinė naujovė mokėjimų rinkoje 2016 m. buvo bekontaktė mokėjimo kortelė – jas platinti pradėjo vienas didžiųjų bankų Lietuvoje. Kartu su bekontaktės mokėjimo kortelės išleidimu rinkoje buvo plėtojamas skaitytuvų, kuriuose yra galimybė atsiskaityti bekontaktiu būdu²⁴, tinklas. Smulkiesiems prekybininkams buvo pasiūlyti išmanieji mokėjimo kortelių skaitytuvai, kuriuos galima lengvai prijungti prie išmaniojo telefono ar kito įrenginio, transportuoti. MPT tobulino programėles išmaniesiems telefonams, kad būtų galimybė patogiai pasižiūrėti sąskaitos likutį ir greitai bei patogiai (pasirenkant gavėją iš kontaktų sąrašo) pervesti pinigus į sąskaitas kitiems to paties MPT klientams.

Norėdami įsitvirtinti rinkoje, nauji MPT turi pasiūlyti naujovišką ir kartu mokėjimo paslaugų naudotojams patrauklų produktą, kurio naudojimas reikšmingai ir greitai paplistų. Lietuvoje veikiantys bankai į rinką dažniausiai pateikia tik kitose valstybėse jau patikrintus ir išbandytus produktus, kurie būtų komerciškai sėkmingi, o tai užtrunka.

²² 2016 m. spalio 26 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1073 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. rugsėjo 24 d. nutarimo Nr. 942 „Dėl kriterijų, kuriais vadovaujantis klientas laikomas keliančiu mažą pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo grėsmę, ir kriterijų, kuriais vadovaujantis laikoma, kad yra didelė pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo grėsmė, sąrašo, kliento ir naudos gavėjo tapatybės, kelių tarpusavyje susijusių piniginių operacijų nustatymo taisyklių patvirtinimo ir informacijos apie pastebėtus galimo pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo požymius, Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo pažeidimus ir priemones, kurių buvo imtasi prieš pažeidėjus, pateikimo tvarkos nustatymo“ pakeitimo“.

²³ Tai autentiškumo patvirtinimo procedūra, kai saugiai naudojami bent du į žinojimo (tai, ką žino tik mokėjimo paslaugų vartotojas), turėjimo (tai, ką turi tik mokėjimo paslaugų vartotojas) ir būdingumo (tai, kas būdinga tik mokėjimo paslaugų vartotojui) kategorijas skirstomi elementai, o pažeidus vieną elementą, neturi sumažėti kitų elementų patikimumas.

²⁴ Mokėjimo kortelių skaitytuvai, kuriuose sudaroma galimybė atsiskaityti bekontaktiu būdu, paprastai pritaikyti atsiskaityti įkišant kortelę į skaitytuvą. Bekontaktėje mokėjimo kortelėje yra įmontuotas lustas kaip ir įprastose mokėjimo kortelėse. Tai sudaro galimybę jos naudotojui pasirinkti, kokių būdu – įkišant kortelę į skaitytuvą ar priglaudžiant prie jo – atsiskaityti. Tokią kortelę galima naudoti ir skaitytuvuose, kurie nepritaikyti atsiskaityti bekontaktiu būdu.

Tinkamo produkto suradimas ir jo plėtra šalyje, lėtai pereinančioje prie elektroninių ir inovatyvių mokėjimų, yra sunki užduotis, todėl mokėjimų rinkos naujokai dažnai bando laimėti keliose valstybėse, pirmiausia orientuojasi į dideles valstybes, kur paplitę elektroniniai mokėjimai, pavyzdžiui, Jungtinė Karalystė.

Siekdamas paskatinti naujų rinkos dalyvių atėjimą ir produktų kūrimą, Lietuvos bankas sudarė prieigos prie tarpbankinių atsiskaitymų infrastruktūros nebankiniams MPT galimybes. Dėl ribotų galimybių naudotis tarpbankinėmis mokėjimų sistemomis ir didelių infrastruktūros kūrimo sąnaudų mokėjimų rinkos naujokai, dažniausiai mokėjimo ar elektroninių pinigų įstaigos, paprastai orientuodavosi į mokėjimo paslaugų teikimą klientams naudodamiesi esama ir kitų MPT valdoma infrastruktūra. Prie šios tendencijos galima priskirti ir mokėjimo inicijavimo paslaugą. Visas jas jungia tai, kad naujieji MPT buvo priklausomi nuo mokėjimo kortelių ir senbuvų MPT vidaus infrastruktūros. Tai mažino jų galimybes įsitvirtinti rinkoje ir konkuruoti. Lietuvos bankas sudarė galimybes mokėjimo ir elektroninių pinigų įstaigoms be kitų komercinių MPT tarpininkavimo per Lietuvos banko infrastruktūrą pasiekti jo valdomą mokėjimo sistemą SEPA-MMS, todėl tiek Lietuvos, tiek užsienio MPT ne bankai įgijo galimybę plėtoti verslo modelius ir produktus Lietuvoje; šia galimybe 2017 m. gegužės mėn. jau naudojosi 6 ne bankiniai MPT ir dar keli rengėsi naudotis tarpbankine infrastruktūra.

Artimiausiu metu laukiama naujos kokybės mokėjimo paslaugos, vadinamųjų momentinių mokėjimų, su ja siejamas naujos infrastruktūros kūrimas. Šiuolaikinės technologijos leidžia mokėjimus vykdyti 24 val. per parą tarp klientų sąskaitų pas skirtingus MPT, o pervedamas lėšas gavėjui įskaityti per kelias sekundes, tačiau tam reikalingos investicijos į naują infrastruktūrą. Europos mažmeninių mokėjimų tarybos iniciatyva ES 2016 m. parengta momentinių SEPA kredito pervedimų schema, ją, kaip ir kitas SEPA schemas, parengė Europos mokėjimų taryba. Momentinių mokėjimų schema apibrėžė pagrindus, kaip momentiniai mokėjimai bus vykdomi SEPA erdvėje ir kokia infrastruktūra tam reikalinga. Lietuvoje ir kitose ES šalyse plėtojama tarpbankinio atsiskaitymo infrastruktūra momentiniams mokėjimams. Numatoma, kad ji bus parengta 2017 m. pabaigoje. Momentinių mokėjimų infrastruktūra ir vykdymo schema sudaro sąlygas MPT sukurti momentinių mokėjimų produktą ir pasiūlyti jį rinkoje.

Momentiniai mokėjimai gali pakeisti grynuosius pinigus, būti naudingi elektroninėje prekyboje arba konkuruoti su mokėjimo kortelėmis fizinėse prekybos vietose. Naudotojams momentiniai mokėjimai dažnai asocijuosis su programėle, įdiegta išmaniajame telefone. Skandinavijos šalyse momentiniai mokėjimai veikia jau keletą metų ir sparčiai populiarėja. Pervedimai tarp asmenų pasirinkus telefono numerį iš kontaktų sąrašo tampa įprasto kasdienio mokėjimo praktika. Be to, tarp smulkiųjų verslininkų populiarėja praktika paskelbti telefono numerį, kurį suvedę gyventojai gali sumokėti prekybos ir paslaugų teikimo vietose. Momentiniai mokėjimai taip pat labai populiarūs elektroninėje ir mobiliojoje prekyboje.

2.4. Nacionalinė mokėjimų strategija – atsakas į struktūrinės mokėjimų rinkos problemas

Siekdamas reikšmingų pokyčių mokėjimų rinkoje, Lietuvos bankas 2016 m. parengė ir viešai pristatė Nacionalinės mokėjimų strategijos projektą. Juo siekiama spręsti konkurencijos mokėjimų rinkoje stokos, lėto inovacijų diegimo, nepakankamo naudotojų įsitraukimo ir grynujų pinigų naudojimo įpročių problemas. Nacionalinės mokėjimų strategijos projekte siūloma veikti trimis kryptimis: 1) išplėtoti infrastruktūrą, kuri sudarytų sąlygas masiškai atlikti bekontaktus ir momentinius mokėjimus; 2) padidinti mokėjimo paslaugų naudotojų įsitraukimą ir įtaką sprendžiant dėl rinkoje siūlomų mokėjimo paslaugų; 3) didinti mokėjimo paslaugų naudotojų pasitikėjimą elektroniniais mokėjimais ir skatinti įpročius jais naudotis. Tai įgyvendinus būtų galima pasiekti Nacionalinės mokėjimų strategijos tikslą – sudaryti sąlygas, kad 2020 m. Lietuvos gyventojams būtų prieinami ir masiškai paplitę bekontaktiniai, momentiniai ir glaudžiai į verslo modelius integruoti elektroniniai mokėjimai.

Viešos konsultacijos metu iš esmės sulaukta palaikymo pasiūlytoms strateginėms kryptims ir priemonėms. Lietuvos bankas gavo rašytinių atsiliepimų iš 19 skirtingų įstaigų, organizacijų ir asmenų. Daugumoje atsakymų iš esmės pritarta Lietuvos banko siūlomoms strateginėms kryptims ir priemonėms, pateikta naudingų įžvalgų. Respondentai mokėjimų rinkos problemas dažnai aiškino masto ekonomijos trūkumu, didelėmis infrastruktūros sąnaudomis ir reguliavimo našta. Iš visų šiame strategijos projekte nurodytų priemonių daugiausia palaikymo sulaukė idėja įsteigti Mokėjimų tarybą, kuri sudarytų galimybę įmonėms ir vartotojams sistemaiškai ir koordinuotai nagrinėti mokėjimų rinkos problemas ir teikti siūlymus, kaip jas spręsti, palaikomos ir visuomenės finansinio švietimo iniciatyvos. Momentiniai mokėjimai vertinami kaip perspektyvi mokėjimo priemonė. Viešos konsultacijos dėl Nacionalinės mokėjimų strategijos rezultatai pateikiami [2016 m. pabaigoje paskelbtoje apžvalgoje](#). Be to, Lietuvos bankas paskelbė visus atsiliepimus į viešą konsultaciją, kurių autoriai neprieštaravo.

Nacionalinės mokėjimų strategijos projekte pasiūlytas priemonės, kurios yra Lietuvos banko kompetencija, Lietuvos bankas įtraukė į savo strateginį 2017–2020 m. planą. Tam diegiama momentinių mokėjimų paslauga Lietuvos banko mokėjimo sistemoje SEPA-MMS, kartu su Finansų ministerija rengiamasi Mokėjimų tarybos įsteigimui, palaikomos mokėjimų rinkos standartizavimo iniciatyvos. Kitas priemonės, kurios daugiausia yra vyriausybės ir kitų institucijų kompetencija, Lietuvos bankas pristatys ir pasiūlys įgyvendinti atitinkamoms institucijoms. Lietuvos bankas taip pat pasiūlys teisės aktų projektus, kurie prisidės prie kai kurių Nacionalinės mokėjimų strategijos projekte numatytų priemonių įgyvendinimo, pavyzdžiui, užtikrinti momentinių mokėjimų paplitimą.

3 intarpas. *Fintech* sektorius

Europoje veikiančios bankai IT reikmėms per metus išleidžia apie [63 mlrd. Eur](#), tačiau pastaraisiais metais jie nėra laikomi inovacijų lyderiais. Finansų paslaugos daugiausia pagrįstos informacijos valdymu, o ne fizinėmis prekėmis, ir dėl šios savybės finansų rinka yra patraukli ir imli skaitmeninėms inovacijoms. Vyraujanti nuomonė, kad finansų paslaugos neišvengiamai keisis, paskatino finansų ir technologijų ekspertus burtis tarpusavyje ir pasiūlyti savo inovatyvius sprendimus, nelaukiant, kol finansų įstaigos pačios, naudodamos vidaus išteklius, sureaguos į naujų technologijų galimybes. Įmonės, kurios specializuojasi pritaikyti naujas technologijas finansų paslaugoms, dažnai vadinamos finansų technologijų, arba *Fintech*, įmonėmis. Jomis laikomos tiek įsteigtos naujos, tiek jau rinkoje įsitvirtinusios IT sprendimus siūlančios įmonės. 2016 m. Europoje į *Fintech* įmones investuota apie [2 mlrd. Eur](#).

Situacija finansų rinkoje unikali, nes šiuo metu formuojasi atskira, vien tik į inovacijas orientuota ir nuo finansų įstaigų tiesiogiai nepriklausanti ekosistema. Tam didžiausią įtaką padarė tai, kad šiuo metu lygiagrečiai sparčiai plėtojasi net kelios skirtingos ir finansų sektoriui aktualios technologijos, pavyzdžiui, debesijos kompiuterija, dirbtinis intelektas, paskirstyti duomenys (angl. *distributed ledger*), atviros sąsajos ir kt. Finansų įstaigoms naudojantis tik vidaus ištekliais ypač sudėtinga išmanyti ir įsisavinti atskiras inovatyvias technologijas ar jų derinius ir pagal tai pritaikyti veiklos procesus. Taip pat pastebėta, kad galutinis finansų produktas gali būti sukuriamas greičiau ir prieinamas plačiau, kai tai atliekama ne vien tik vidinėmis finansų įstaigos pastangomis, bet kartu su *Fintech* įmonėmis, duomenų mainams pasitelkiant atviras sąsajas (angl. *application programming interface*). Tai, kad *Fintech* įmonės yra atskiros nuo finansų įstaigų (bent jau pradiniam etape) naudinga inovacijų rizikos valdymui, nes nesėkmės, kurios yra palyginti dažnos, nėra tiesiogiai siejamos su finansų įstaiga.

Finansų paslaugos dėl naujų technologijų turėtų keistis ir dėl to varžosi visas *Fintech* įmonių segmentas. Tačiau nemažiau svarbūs ir lūkesčiai, kad būsimi pokyčiai visuomenei bus naudingi ir vertinami. Pavyzdžiui, gyventojams ir verslui gali būti pasiūlytos pigesnės, geresnės ir skaidresnės finansų paslaugos, smulkusis verslas turės alternatyvias kapitalo pritraukimo priemones, tarptautinius skolinimo ir investavimo kanalus, dėl procesų automatizavimo ir dirbtinio intelekto produktų gyventojai galės prieiti prie finansinio konsultavimo paslaugų, kokios šiuo metu prieinamos tik išskirtiniams klientams, pritaikius naujas duomenų mainų praktikas, reguliacinė našta sumažės, panaudojus naujus duomenų masyvus ir jų analizės būdus, draudikai galės tiksliau įvertinti rizikas ir pasiūlyti naujas draudimo paslaugas.

Fintech įmonės konkuruoja dėl finansų įstaigų dėmesio, o valstybės – dėl *Fintech* įmonių. Atsižvelgdamos į tokių įmonių specifiką, valstybės dažnai siūlo įvairias *Fintech* įmonių steigimosi skatinimo programas. Pavyzdžiui, plinta reguliatorių siūlomos akceleravimo ar bandymų (angl. *sandbox*) platformos, leidžiančios išplėtoti ir išbandyti naujus produktus ar paslaugas saugiose, ribotose aplinkose. Lietuvos banko strateginėse 2017–2020 m. veiklos kryptyse taip pat numatyta tapti inovacijas ir tvarų augimą skatinančiu finansų sektoriaus partneriu. Lietuvos bankas aktyviai prisidėjo prie Lietuvos Respublikos finansų ministro patvirtinto [finansinių technologijų \(*Fintech*\) industrijos plėtros Lietuvoje veiksmų plano](#) rengimo.

3. MOKĖJIMO PASLAUGŲ NAUDOJIMAS LIETUVOJE

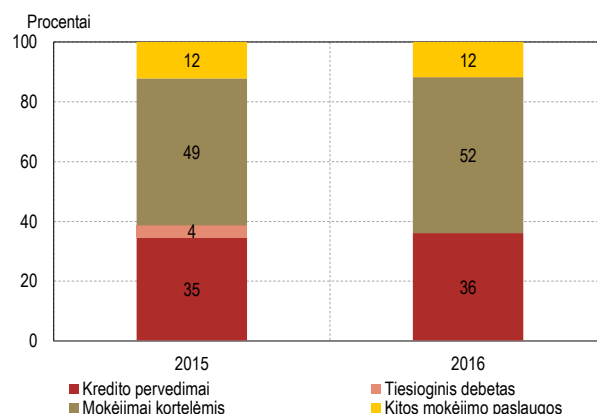
Mokėjimo operacijų, atliktų tarpininkaujant Lietuvos MPT, rinkos augimą 2016 m. lėmė didesnis mokėjimo kortelių naudojimas. Lietuvoje 2016 m. inicijuota 451 mln. mokėjimo operacijų tarpininkaujant MPT, kurių vertė buvo didesnė nei 216 mlrd. Eur (žr. 3 lentelę). Nacionalinių mokėjimo operacijų, t. y. atliekamų tarp mokėtojo ir gavėjo, kurių MPT veikė Lietuvoje, buvo 94 proc. Palyginti su 2015 m., 2016 m. visų per MPT atliekamų mokėjimo operacijų skaičius padidėjo 6,9 proc., šį augimą daugiausia lėmė mokėjimų kortelėmis operacijų padidėjimas 13,5 proc. Vidutiniškai vienam Lietuvos gyventojui teko 156 per MPT atliktos mokėjimo operacijos (2015 m. – 145), iš jų 81 operacija buvo mokėjimai kortelėmis. Mokėjimai kortelėmis sudarė 52 proc. visų naudojantis MPT paslaugomis atliktų mokėjimų (žr. 1 pav.), palyginti su 2015 m., mokėjimų kortelėmis rinkos dalis padidėjo 3 proc. p. Mokėjimai kortelėmis išsiskiria iš kitų mokėjimo paslaugų, nes šiuo metu tai yra vienintelė alternatyva gryniesiems pinigams prekybos vietose. Dėl mokėjimų ypatumų, lemiančių didelės vertės operacijas (pvz., įmonių tarpusavio atsiskaitymai), pagal mokėjimų vertę rinkoje vyravo kredito pervedimai, jie sudarė 97 proc. visų operacijų vertės.

3 lentelė. MPT teikiamos mokėjimo paslaugos Lietuvoje 2015–2016 m.

Mokėjimo paslaugos	Operacijų skaičius, mln. vnt.			Operacijų vertė, mln. eurų		
	2015	2016	pokytis, proc.	2015	2016	pokytis, proc.
Visi mokėjimai, atlikti per MPT	421,9	451,0	6,9	215 277	216 223	0,4
Kredito pervedimai	146,0	162,7	-0,2	208 440	209 331	0,1
Tiesioginio debeto operacijos	17,1	–		712	–	
Mokėjimai kortelėmis	207,2	235,2	13,5	4 002	4 682	17,0
Kitos mokėjimo paslaugos	51,5	53,0	2,9	2 058	2 102	2,1

Šaltinis: Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: nevertinami mokėjimai elektroniais pinigais.

1 pav. Lietuvos mokėjimų, atliekamų tarpininkaujant MPT, struktūra pagal operacijų skaičių, 2015–2016 m.

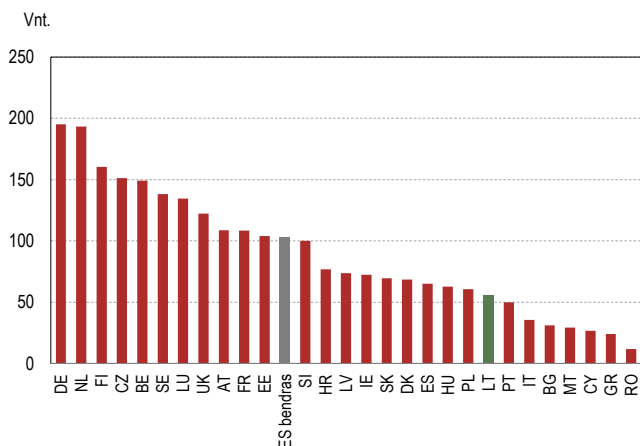

Šaltinis: Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: nevertinami mokėjimai elektroniais pinigais.

Mokėjimų ne kortelėmis rinkos plėtra buvo labai nuosaiki. Kredito pervedimai 2016 m. sudarė 36 proc. visų mokėjimo operacijų, kredito pervedimų dalis padidėjo tik 1 proc. p. nors ir vietoj tiesioginio debeto paslaugos atsiradę e. sąskaitos mokėjimai nuo 2016 m. buvo atliekami kredito pervedimais (žr. 1 pav.). Be to, jeigu laikysime, kad 2015 m. buvę tiesioginio debeto mokėjimai 2016 m. turėjo virsti kredito pervedimais, tai kredito pervedimų skaičius 2016 m. buvo 0,2 proc. mažesnis nei bendras tiesioginio debeto ir kredito pervedimų operacijų skaičius 2015 m. Kitos mokėjimo paslaugos apėmė pinigų perlaidas, kurios dažniausiai yra inicijuojamos grynaisiais pinigais mokėjimo įstaigų klientų aptarnavimo vietose, ir mokėjimus per telekomunikacijos, skaitmeninius ar IT prietaisus, kuriuos atlieka mobilieji operatoriai. Šios operacijos 2016 m., kaip ir praėjusiais metais, sudarė 12 proc. visų mokėjimų, atliekamų per MPT, rinkos. 2016 m., palyginti su 2015 m., kitų mokėjimo paslaugų operacijų skaičius padidėjo 2,9 proc. Momentinių mokėjimų atsiradimas, kai mokėjimo pavedimai taps pritaikyti tiek fizinių asmenų tarpusavio atsiskaitymams, tiek gyventojų mokėjimams prekybos vietoje, tikėtina, kad labai paskatins kredito pervedimų rinkos plėtrą.

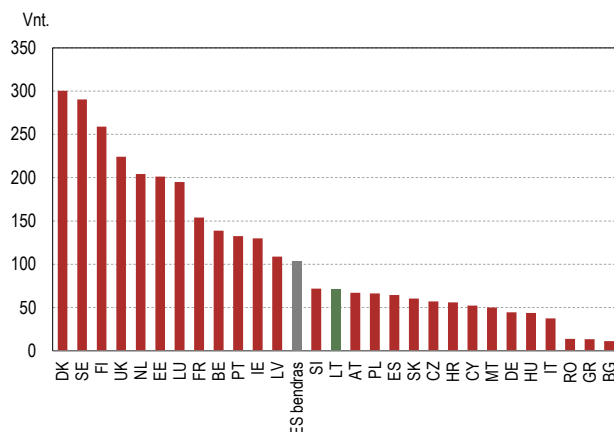
Palyginti su kitomis ES šalimis, Lietuvoje kredito pervedimai ir mokėjimai kortelėmis atliekami retai. 2015 m. Lietuvoje vienam gyventojui vidutiniškai teko 56 kredito pervedimų ir tiesioginio debeto operacijos ir 71 mokėjimo kortelėmis operacija (žr. 2 ir 3 pav.). Palyginti su ES šalių vidurkiu, Lietuvoje vidutiniškai vienas gyventojas atliko beveik perpus mažiau kredito pervedimų ir apie trečdaliu mažiau mokėjimų kortelėmis. Lietuvoje mokėjimų kortelėmis ir kredito pervedimų naudojimas buvo mažiausias tarp Baltijos šalių valstybių. Verta paminėti, kad Lietuvoje santykinai didelę rinkos dalį sudaro kitos mokėjimo paslaugos (pinigų perlaidos ir mokėjimai per telekomunikacijos įrenginius), tačiau šios paslaugos dažniausiai yra skirtos nišiniams mokėjimams atlikti (pvz., komunalinių įmokų sumokėjimas grynaisiais pinigais, mokėjimas už automobilio stovėjimą ar kt.), todėl nėra palyginamos ES mastu.

2 pav. Kredito pervedimų ir tiesioginio debeto operacijos, tenkančios vienam gyventojui 2015 m.

Šaltinis: ECB duomenų bazė.

3 pav. Mokėjimų kortelėmis operacijos, tenkančios vienam gyventojui 2015 m.

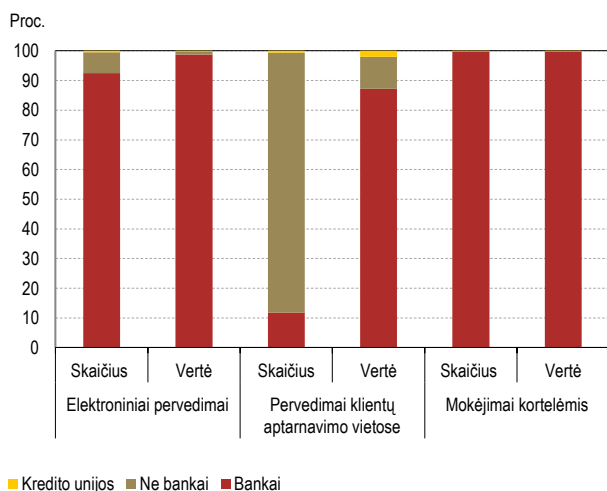

Šaltinis: ECB duomenų bazė.

Lietuvos mokėjimų rinkoje dominuoja bankai: bankams tenka beveik visos mokėjimų kortelėmis operacijos ir apie tris ketvirtadalius pervedimų rinkos. 2016 m. bankų klientai atliko 86,9 proc. visų mokėjimo operacijų, atliktų tarpininkaujant MPT, mokėjimo ir elektroninių pinigų įstaigų klientai – 12,7, o kredito unijų klientai – 0,3 proc. Bankuose buvo inicijuota 90,4 proc. visų per MPT atliktų mokėjimų vertės. Mokėjimų kortelėmis rinkoje bankai neturi konkurentų – bankų išleistomis mokėjimo kortelėmis 2016 m. atlikta 99,8 proc. visų mokėjimų kortelėmis, kitą dalį sudarė kredito unijų klientų mokėjimai (žr. 4 pav.). Pervedimų, kurie apima kredito pervedimus, pinigų perlaidas ir mokėjimus per telekomunikacijos, skaitmeninius ar IT prietaisus, rinkoje bankų klientai atliko 73,1 proc. operacijų, mokėjimo ir elektroninių pinigų įstaigų klientai – 26,4, o kredito unijų klientai – tik 0,5 proc.

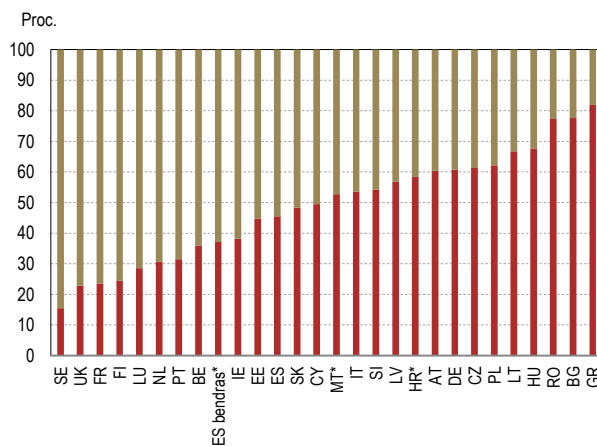
Ne bankai (mokėjimo ir elektroninių pinigų įstaigos) perėmė klientų aptarnavimo vietoje atliekamų pervedimų rinką ir vis daugiau plečia veiklą atlikdami mokėjimus internetu. Lietuvoje 2016 m. 76 proc. pervedimų buvo atliekama internetu, 24 proc. – klientų aptarnavimo vietoje. Elektroninių pervedimų rinkoje dominuoja bankai – jų klientai atlieka 92,5 proc. visų elektroninių mokėjimų skaičiaus ir 98,8 proc. vertės. Vis dėlto ne bankų (elektroninių pinigų ir mokėjimo įstaigos) rinkos dalis pagal atliktų operacijų skaičių pamažu didėja, palyginti su 2015 m., ji paaugo 2,3 proc. p. Klientų aptarnavimo vietoje atliekamų mokėjimų rinkoje dominuoja nebankiniai MPT, jie užima 87,6 proc. rinkos ir jų dalis per metus padidėjo 1,6 proc. p.

4 pav. MPT rinkos dalis pagal mokėjimo paslaugas 2016 m.

Šaltinis: Lietuvos banko skaičiavimai.

5 pav. Atsiskaitymams mokėjimo kortele išleistos ir grynaisiais pinigais iš kortelės paimtos vertės santykis 2015 m.

Šaltiniai: ECB duomenų bazė ir Lietuvos banko skaičiavimai.

*Danijos duomenys nevertinami, taip pat ES šalių vidurkis yra įvertis, nes kelių šalių rodikliai dėl konfidencialumo skelbiama ne visi.

Grynųjų pinigų naudojimas Lietuvoje yra vienas didžiausių ES ir nors grynųjų pinigų naudojimas mažėja – lėtėjimo tempas per mažas esminiams pokyčiams. Vienas iš grynųjų pinigų paplitimo rodiklių – dydis, rodantis, kokia dalis mokėjimo kortelėje esančių lėšų panaudojama atsiskaitymams prekybos vietose ar internetu (kita dalis pasiimama grynaisiais pinigais iš bankomatų) – Lietuvoje nuosekliai didėjo. Per penkerius metus padidėjo nuo 22 proc. (2011 m.) iki 36 proc. (2016 m.), o 2016 m., palyginti su 2015 m., – 3 proc. p. Vis dėlto 2015 m. Lietuvoje mokėjimo kortelėmis išimama grynųjų pinigų vertės dalis (67 %) buvo beveik du kartus didesnė už ES vidurkį (37 %), taip pat didesnė nei kitose Baltijos šalyse (Latvijoje – 57 %, Estijoje – 45 %). Lietuvoje grynųjų pinigų naudojimas mažėja nedideliu tempu: vidutiniškai ES šalyse mokėjimo kortelėmis išimamų grynųjų pinigų vertės dalis 2015 m., palyginti su 2014 m., sumažėjo 2, o Lietuvoje – 4 proc. p.

PRIEDAS. Standartiniai mokėjimo paslaugų įkainiai

Šiame priede pateikiamas 2016 m. sausio 1 d. ir 2017 m. vasario 1 d. pagrindinių mokėjimo paslaugų, teikiamų bankuose, kredito unijose, mokėjimo ir elektroninių pinigų įstaigose, standartinių įkainių palyginimas. Nuo 2017 m. vasario 1 d. Lietuvoje bankai ir kredito unijos gyventojams turėjo pasiūlyti pagrindinės mokėjimo sąskaitos paslaugą už ne didesnę nei 1,5 Eur kainą, kartu su šia paslauga MPT pakeitė didelę dalį standartinių mokėjimo paslaugų įkainių. Grynujų pinigų pasiėmimo iš sąskaitos įkainiai dėl išskirtinės kainodaros nėra įtraukiami į toliau pateiktas standartinių įkainių lenteles ir aprašomi atskirai.

1 lentelė. Standartiniai mokėjimo paslaugų įkainiai bankuose (eurais)

Mokėjimo paslauga	2016 m. sausio 1 d.				2017 m. vasario 1 d.				Pokytis**
	mažiausia	daugiausia	vidurkis*	mediana	mažiausia	daugiausia	vidurkis*	mediana	
Sąskaitos atidarymas	0,00	5,00	0,50	0,00	0,00	50,00	5,50	0,00	○
Sąskaitos uždarymas	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	○
Sąskaitos tvarkymas (per metus)	0,00	3,48	2,50	3,48	0,00	9,60	6,46	8,40	●
Debeto kortelės administravimas (per metus)	2,90	8,40	5,55	5,79	4,34	8,40	6,39	6,60	●
Padalinyje inicijuojami kredito pervedimai eurais banko viduje į kito kliento sąskaitą	0,58	2,03	1,20	1,16	1,00	3,00	2,04	2,00	●
Padalinyje inicijuojami kredito pervedimai eurais į kitus MPT	0,72	2,03	1,49	1,58	0,72	3,00	1,85	1,85	●
Internetu inicijuojami kredito pervedimai eurais banko viduje į kito kliento sąskaitą	0,00	0,29	0,23	0,23	0,00	0,30	0,21	0,23	○
Internetu inicijuojami kredito pervedimai eurais į kitus MPT	0,23	0,43	0,38	0,41	0,00	0,43	0,34	0,38	●
Įmokos už paslaugas internetu	0,10	0,29	0,20	0,23	0,00	0,29	0,20	0,22	●
Įmokos už paslaugas grynaisiais pinigais padalinyje	0,69	3,00	1,79	2,32	0,64	3,00	1,57	1,16	●
Gaunami kredito pervedimai eurais iš kito MPT	0,23	0,41	0,34	0,35	0,00	0,35	0,06	0,00	●

Šaltiniai: MPT duomenys ir Lietuvos banko skaičiavimai.

○ – paslaugas teikiančių bankų įkainiai nepakito, ● – paslaugas teikiančių bankų įkainiai padidėjo, ● – paslaugas teikiančių bankų įkainiai sumažėjo.

* Skaičiuojant vidutinį įkainį, neatsižvelgiama į MPT užimamą rinkos dalį.

** Mokėjimo paslaugų įkainių pokytis parodo paslaugas teikusią įstaigą 2016 m. sausio 1 d.–2017 m. vasario 1 d. taikytų įkainių medianų pokyčius.

2017 m. vasario 1 d. du bankai („Swedbank“, AB, ir AS „Meridian Trade Bank“ Lietuvos filialas) siūlė savo klientams nemokamai pasiimti nustatytą grynujų pinigų sumą naudojantis debeto kortele iš savo bankomatų, kiti bankai už kiekvieną grynujų pinigų pasiėmimo operaciją iš jų bankomatų taikė fiksuotą komisinį atlyginimą arba procentinį komisinį atlyginimą su nustatyta mažiausia komisinio atlyginimo suma. Palyginti su 2016 m. sausio 1 d. keturi bankai padidino savo taikomą įkainį: AB „Citadele“ bankas padidino taikomą fiksuotą komisinį atlyginimą, AB DNB bankas ir AB Šiaulių bankas pradėjo taikyti procentinį komisinį atlyginimą už bet kokią išimamą sumą, o AB SEB bankas panaikino 2016 m. leidžiamą nemokamai iš bankomatų pasiimti sumą. Už grynujų pinigų įmokėjimą į sąskaitą naudojantis bankomatais, kaip ir 2016 m. sausio 1 d., komisinio mokesčio neėmė nė vienas bankas.

2 lentelė. Standartiniai mokėjimo paslaugų įkainiai kredito unijose (eurais)

Mokėjimo paslauga	2016 m. sausio 1 d.				2017 m. vasario 1 d.				Pokytis**
	mažiausia	daugiausia	vidurkis*	mediana	mažiausia	daugiausia	vidurkis*	mediana	
Sąskaitos atidarymas	0,00	2,90	0,08	0,00	0,00	2,90	0,08	0,00	○
Sąskaitos uždarymas	0,00	5,00	0,13	0,00	0,00	5,00	0,18	0,00	○
Sąskaitos tvarkymas (per metus)	0,00	3,60	0,16	0,00	0,00	7,20	0,32	0,00	○
Debeto kortelės administravimas (per metus)	0,00	5,79	2,26	2,90	0,00	6,60	2,55	2,90	○
Padalinyje inicijuojami kredito pervedimai eurais kredito unijos viduje į kito kliento sąskaitą	0,00	1,00	0,20	0,07	0,00	1,00	0,29	0,29	●
Padalinyje inicijuojami kredito pervedimai eurais į kitus MPT	0,00	1,16	0,57	0,58	0,00	3,00	0,69	0,60	●
Internetu inicijuojami kredito pervedimai eurais kredito unijos viduje į kito kliento sąskaitą	0,00	0,58	0,06	0,00	0,00	0,58	0,10	0,10	●
Internetu inicijuojami kredito pervedimai eurais į kitus MPT	0,00	0,58	0,12	0,14	0,00	0,58	0,17	0,20	●
Įmokos už paslaugas internetu	0,00	0,23	0,04	0,00	0,00	0,23	0,06	0,00	○
Įmokos už paslaugas grynaisiais pinigais padalinyje	0,00	0,58	0,12	0,12	0,00	0,58	0,14	0,14	●
Gaunami kredito pervedimai eurais iš MPT	0,00	0,60	0,25	0,29	0,00	0,58	0,18	0,15	●

Šaltiniai: MPT duomenys ir Lietuvos banko skaičiavimai.

○ – paslaugas teikiančių kredito unijų įkainiai nepakito, ● – paslaugas teikiančių kredito unijų įkainiai padidėjo, ● – paslaugas teikiančių kredito unijų įkainiai sumažėjo.

* Skačiuojant vidutinį įkainį, neatsižvelgiama į MPT užimamą rinkos dalį.

** Mokėjimo paslaugų įkainių pokytis parodo paslaugas teikusių įstaigų 2016 m. sausio 1 d.–2017 m. vasario 1 d. taikytų įkainių medianų pokyčius.

2017 m. vasario 1 d. 59 kredito unijos savo klientams teikė grynųjų pinigų pasiėmimo iš bankomatų paslaugą, iš jų 45 kredito unijos leido nustatytą grynųjų pinigų sumą pasiimti nemokamai, 14 kredito unijų taikė procentinį nustatytą komisinį atlyginimą, dažniausiai su mažiausia nustatyta mokesčio suma. Palyginti su 2016 m. sausio 1 d., įkainį už grynųjų pinigų pasiėmimą iš bankomatų naudojantis debeto mokėjimo kortele keitė 22 kredito unijos, iš jų 16 kredito unijų mažino nemokamai leidžiamą pasiimti pinigų sumą arba didino komisinį atlyginimą, o 6 kredito unijos mažino komisinį atlyginimą arba didino nemokamai leidžiamą pasiimti grynųjų pinigų sumą.

3 lentelė. Standartiniai mokėjimo paslaugų įkainiai mokėjimo ir elektroninių pinigų įstaigose (eurais)

Mokėjimo paslauga	2016 m. sausio 1 d.				2017 m. vasario 1 d.				Pokytis**
	mažiausia	daugiausia	vidurkis*	mediana	mažiausia	daugiausia	vidurkis*	mediana	
Internetu inicijuoti kredito pervedimai eurais į kito kliento sąskaitą	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,23	0,05	0,00	○
Internetu inicijuoti kredito pervedimai eurais į kitus MPT	0,01	0,08	0,05	0,05	0,00	0,35	0,18	0,20	●
Įmokos už paslaugas internetu	0,00	1,01***	0,51	0,51	0,00	1,01^	0,37	0,10	●
Įmokos už paslaugas grynaisiais pinigais padalinyje	0,19	1,01***	0,44	0,30	0,21	1,01^	0,43	0,30	○

Šaltiniai: MPT duomenys ir Lietuvos banko skaičiavimai.

○ – paslaugas teikiančių mokėjimo ir elektroninių pinigų (mokėjimo) įstaigų įkainiai nepakito, ● – paslaugas teikiančių mokėjimo ir elektroninių pinigų (mokėjimo) įstaigų įkainiai padidėjo,

● – paslaugas teikiančių mokėjimo ir elektroninių pinigų (mokėjimo) įstaigų įkainiai sumažėjo.

* Skačiuojant vidutinį įkainį, neatsižvelgiama į MPT užimamą rinkos dalį.

** Mokėjimo paslaugų įkainių pokytis parodo paslaugas teikusių įstaigų 2016 m. sausio 1 d.–2017 m. vasario 1 d. taikytų įkainių medianų pokyčius.

*** Įkainis 1,01 Eur taikomas už visas per mėnesį atliekamas įmokas